

EL PATRIMONI CINEMATogrÀFIC A CATALUNYA. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Joaquim Romaguera i Ramió (AEHC)

Presentació

L'enunciat d'aqueixa ponència diu "patrimoni cinematogràfic", ço vol dir que abasta ambiciosament tots els patrimonis que configuren el món del cinema, entre els quals cal ressaltar el filmic, o sigui, les pel·lícules, objecte major del nostre treball i de la investigació que hem iniciat. És per això que la nostra intervenció tindrà dues parts ben diferenciades, per bé que complementàries: en la primera, dibuixarem, encara que només a gran trets, la problemàtica més rellevant d'alguns patrimonis, on el fet cinematogràfic també hi és present, o hauria d'estar-hi; en la segona, presentarem un estat de la qüestió pel que fa al fons documental, filmic i videogràfic, patrimoni filmic, tot i que amb limitacions, tal com explicarem al seu moment.

Introducció

Voldria començar situant-me a les Primeres Jornades Antoni Varés (1990) i, en concret, en el treball de camp realitzat per Carles Vicente i Guitart intitulat "Els arxius d'imatges a Catalunya: balanç i perspectiva", reproduït en el volum que recull les ponències i comunicacions (pp. 7-23). L'autor ens diu que l'objectiu primordial era "conèixer –d'una manera genèrica– qui conserva fons d'imatges fixes, quines imatges conserva i com les conserva." Doncs això tan elemental, que a Catalunya al 1990 encara estava per fer i, per tant, es desconeixia una gran part de tot el que motivava aquell propòsit, és el que nosaltres també vam plantejar, en adonar-nos que en el camp del cinema tampoc no sabíem fil per randa *qui, què i com* d'una manera genèrica.

Per tant, quan se'ns va invitar a participar a les III Jornades Antoni Varés, vam exposar la situació, i vam suggerir que havia arribat l'hora de realitzar el treball de camp a l'àmbit cinematogràfic català. Sabíem força l'existència d'alguns arxius; sabíem una mica quina mena de films s'hi conserven i sabíem poc en quines condicions es trobaven. Havíem llegit la col·lecció de "llibres verds" ¹ sobre arxius de Catalunya, on sovint llegim que aquell arxiu, aquell altre i el de més enllà guarden imatges mòbils, films o llaunes amb pel·lícules, un material que els ha arribat i que, per manca de personal suficient, o de projectors adequats, o de temps disponible, o per altres raons igualment prosaïques, allí leviten esperant millors temps, millors condicions o l'aparició d'un tafaner o d'una tafanera que s'interessi per esbrinar llurs continguts.

Com a historiador que sóc del cinema en general, i del català i l'espanyol en particular, sentia, des de feia temps, la curiositat de saber molt millor totes aquestes coses, i de disposar de la informació a l'abast i al dia. S'imposava, doncs, un treball de camp que primer toqués l'àmbit del Principat abans d'anar més lluny.

Nosaltres, en nom de la Fundació Institut del Cinema Català, l'Associació d'Arxivers de Catalunya i l'Institut Municipal d'Història de Barcelona, vam plantejar una enquesta senzilla, operativa, clara i fàcil de contestar, consistent en la descripció de tres menes de fons cinematogràfics: el documental (suport paper), el filmic (suport pel·lícula) i el videogràfic (suport cinta). De primer, l'aplegament d'adreces ens va fer veure clarament que calia realitzar l'enquesta en tres fases, cadascuna corresponent als tres grans centres patrimonials: arxius, biblioteques i museus. I així s'ha fet. Els objectius que volem aconseguir són els següents: 1) establir un cens, 2) fer-ne un primer inventari, i 3) aportar solucions o suggerir prioritats, encara que això serà, en qualsevol cas, un cop enllestits els tres trams.

Aquí, a Girona, us presentem el primer, el corresponent a arxius, més un grapat d'adreces escampades que no encaixaven a cap dels altres dos trams, tot i el risc de solapar-se en alguns casos, ja que hi ha entitats que, tot i que llur denominació diferencia arxiu d'això, o biblioteca d'allò, o museu d'allò altre, a l'hora de la gestió i/o del patrimoni, figuren o funcionen com a una única entitat.

En el fons, però, el que ens preocupava i ens continua preocupant fins que no hàgim acabat la consulta, és saber amb quin patrimoni filmic comptem en primera instància, i com més antic millor, segurament pel fet d'ésser historiador i de saber, menys que més, que hi ha un munt quasi inesgotable de racons arreu del país que custodien llaunes que contenen pel·lícules.

Si algun dia arribem a disposar d'un cens bo i fiable, ràpidament haurem d'abordar l'inventari, encara que sempre serà provisional, perquè mai no es podrà donar per definitiu o complet. El Centenari del Cinema ens hi esperona, i el tenim a la cantonada. Aquesta és una altra raó de la nostra feina: aprofitar aqueixa efemèride per a fer un gran pas endavant, pel que fa a un millor coneixement del patrimoni filmic de la cinematografia catalana.

Ara i adés voldríem recordar allò tan assenyat que deia l'historiador francès Georges Duby: "La nostra civilització és molt fràgil, la documentació és efímera. Per exemple, dels segles XVIII i XIX, comptem amb els documents extraordinaris que generava la correspondència. Ara, la carta s'ha substituït pel telèfon. Què en queda, d'això? Res. Del cinema, que pot ser el gran testimoni de la nostra vida quotidiana, d'aquí a dos mil anys, què en quedarà?"

Per tant, la nostra feina, la meua i, encara més la d'Antoni Giménez i Riba, conservador de l'Arxiu d'Àudio-Visuals de la Generalitat de Catalunya, que intervindrà a continuació, és la de saber on són les pel·lícules catalanes i les produïdes a Catalunya, i mirar de salvar-les, de restaurar-les si cal, de preservar-les el millor possible i, al final, de posar-les a disposició dels estudiosos i, si es pot també, d'ensenyar-les públicament.

La UNESCO, des de fa un parell d'anys, llença crides, sovint i arreu, pel salvament del patrimoni cinematogràfic mundial.

Nosaltres, que estem posats en això, ens adonem dels problemes, de les pregones mancances, de la desinformació interior nostra, àdhuc de la dispersió, de les repeticions, del poc aprofitament dels fons, per motius diversos, i d'un llarg etcètera de causes i efectes. És per tot això que hem volgut començar pel més elemental: qui som, què tenim i com ho tenim. L'any 1991 la Societat Catalana de Comunicació, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, va crear un grup de treball sobre el patrimoni català de la comunicació. D'entre els documents que va elaborar, alguns publicats,² voldríem reproduir aquí la part que ens ajuda a sistematitzar i a sintetitzar la problemàtica: "Pel que fa al patrimoni dels àudio-visuals a Catalunya, aquest es troba reunit en tres grans "contenedors": l'Arxiu dels AV, el Museu dels AV i la Biblio-Hemeroteca dels AV. A la llum del que sabem, del que ens han dit o del que coneixem per pròpia experiència, podem anotar tres punts negres: a) espais insuficients o inadequats, b) manca de personal especialitzat, c) recursos econòmics migrats. I també tres directrius de base: a) cal elaborar un directori d'arxius, museus o col·leccions i biblioteques on es troben productes AV, b) cal publicar inventaris dels fons que s'ho mereixen, i c) cal establir uns canals d'interrelació o coordinació entre centres amb continguts i/o temàtiques comunes, per tal de potenciar-se mútuament i d'aprofitar els recursos humans i materials el millor possible. Però perquè tot això s'arribi a materialitzar, caldria que l'Administració autonòmica fixés una política patrimonial-cultural dels AV a Catalunya, avui inexistent."

Un any més tard, la mateixa societat va organitzar les Primeres Jornades sobre Recerques Cinematogràfiques, i les conclusions relatives a la nostra temàtica foren les següents: 1) Es manifesta la necessitat de procedir a *buidats* complets hemerogràfics, bibliogràfics, filmics i d'aparells prop d'arxius, biblioteques, cinemateques i museus o col·leccions, tant públics com privats. 2) Cal inventariar la *filmografia* catalana, de curt, mig i llarg metratge, tant comercial i industrial, com amateur i independent, més ara que s'acosta el Centenari del Cinema. 3) Convindria treballar a fons els àmbits *local* i *oral* de Catalunya, prop de persones, empreses del sector, institucions, cine-clubs i d'altres. 4) I una preocupació màxima pel que fa a qüestions *patrimonials* en qualque suport o medi (revistes, diaris, programes, butlletins, films, vídeos, fotos, cartells, etcètera)."³

Tot i la repetició amb altres termes d'alguns conceptes, hem volgut reproduir aquest parell de documents, perquè assenyalen implícitament el vèrtex cabdal de la problemàtica que ens ocupa: la responsabilitat político-cultural del nostre Govern de la Generalitat en el camp dels AV. Que avui, nosaltres, les tres entitats promotores d'aqueixa primera iniciativa, la Fundació ICC, l'AAC i l'IMH de Barcelona, hàgim iniciat aquest treball conjunt sistemàtic, vol dir que mai no s'havia fet, tot i la importància indiscutible que això representa; detall que denota la carència d'una política cultural i patrimonial cinematogràfica a Catalunya.

I al fil d'això, voldríem comentar brevíssimament dues situacions que posen de manifest algunes contradiccions internes que fan anar malament les coses: la primera es refereix al fet que l'Arxiu dels Àudio-Visuals de Catalunya, situat a l'edifici La Campana, a Barcelona, depèn orgànicament de la Direcció General de Difusió Cultural i no de Patrimoni Cultural, per entendre'ns: del Portal de Santa Madrona i no del carrer de la Portaferriça, de Jaume Serrats i no d'Eduard Carbonell. La segona, calcada a la primera, fa referència a les dues biblioteques de cinema existents a Barcelona: una, la de Delmiro de Caralt, amb participació de la Generalitat i la Fundació Mediterrània; l'altra, la de la Filmoteca de Catalunya de la Generalitat, situada a cinc carrers de la primera. Allò i això es va plantejar i resoldre així al seu moment, però després, tot i que es va reconèixer extraoficialment com a "situacions" a corregir, no s'ha afrontat obertament i es continua mantenint i funcionant contranatura.

En fi, passem, fetes les contextualitzacions necessàries i les precisions oportunes, a informar sobre alguns patrimonis.

Sobre alguns patrimonis

Història local

Comencem posant l'accent sobre la historiografia local, perquè volem deixar ben clar de bell antuvi que allò que ens interessa és Catalunya, tot el Principat.⁴

Les imatges (i els sons: parla, música, sorolls, etc.) que el cinema ha recollit/retingut, sovint sense pensar en el demà, són una font informativa valuosíssima, per la seva intrínseca autenticitat, per la fidelitat a qualque referent implícit. D'aquí la conveniència, l'interès, la importància de salvar tots els films que es puguin trobar arreu: arxius, biblioteques, centres d'estudis, fototeques, museus, particulars, etcètera.

Però abans de salvar, ens cal saber on és allò que es pot salvar i en quines condicions es

troba. Més tard ja procedirem a llur catalogació i al necessari buidat, d'acord a uns ítems prefixats: persones, entorn físic, esdeveniments, festes, costums, tradicions, valors artístics, etcètera.

Des de la perspectiva cinematogràfica, de la història del cinema a/de Catalunya, tots aquests documents filmics (comercials o amateurs, documentals o argumentals, de qualque mena, procedència i intenció) són importantíssims d'estudiar de cara a un coneixement més exacte, precís, just, equitatiu, real del que ha estat en veritat la producció catalana, per a superar –així i d'una vegada per sempre– el tradicional, panxacontent i esbiaixat mètode d'escriure la història d'una cinematografia només a partir dels títols estrenats comercialment. I això passa, en el nostre cas, ineluctablement pels quatre racons del Principat i, doncs, per desaparcar-se de la Ciutat Comtal i veure, de campanars amunt a clavegueres avall, què ha donat de si el pla país, no tan petit com la majoria creu o li fan creure.

I això només per parlar de films, perquè ja sabem que hi ha d'altres aspectes que també s'han de tenir en compte a l'hora de voler saber o d'explicar com s'ha desenvolupat una cinematografia al llarg de cent anys: les sales, els circuits, la publicitat, les distribuïdores, els programadors, els exhibidors, les productores, i tot allò que es vehicula per escrit i etcètera. De tot això i de molta altra cosa més n'hi ha arreu, a cada llogarret on el cinema ha estat present (comercialment, culturalment, educativament, etc.), en arxius, en biblioteques, en museus, en centres d'estudis, en els caus dels col·leccionistes.

No abunden, però sí que hi ha fullets, opuscles, articles, llibres sobre la història del cinema a una localitat: poques d'abast global, algunes de caire específic (un cine-club, una sala, una empresa, una pràctica filmica, una experiència pedagògica, etc.). Citarem, per agraïment, primer els que ens han estat enviats amb l'enquesta: Cervera (un valuós article), Granollers (un bon opuscle) i el Prat de Llobregat (un magnífic llibre), i a continuació, els municipis que ara recordem, i n'hi deu haver més que en tenen, començant pel pioner en la matèria, *El cine en Gerona*, del 1943, de Josep Grahit i Grau; Reus-Tarragona, Sant Joan Despí, Sabadell, Terrassa, Mataró, l'Escala, Olot, Malgrat de Mar, Selva del Camp, Torroella de Montgrí, l'Hospitalet de Llobregat, la Seu d'Urgell, Vic...

Així doncs, el camp d'estudi està encetat, però queda molt per fer, molt a descobrir. Creiem que el progressiu tancament de sales, l'esmoreïment de l'amateurisme i la pràctica desaparició del cineclubisme i l'independentisme filmic, haurien de propiciar el salvament, la preservació i la recerca subsegüent, abans de l'enderrocament d'allò que ja forma part de la història local.

Sovint ens mirem positivament el melic i no arribem a pensar, o no volem saber, què tenen a fora que sigui nostre, o que tracti de nosaltres, o que s'hi refereixi d'alguna manera o en alguna mesura. És tant el que s'ha esfumat del patrimoni filmic català/de Catalunya, que ens urgeix saber què tenen els altres que ens pertoca o ens interessa, com ara a la Cinémathèque de Perpinyà, a la Filmoteca Española, a les filmoteques de les autonomies de l'Estat espanyol, per exemple. I això és feina de gent preguntar, gestionar, fer el seguiment, sistematitzar la informació i els contactes, perquè al final del trajecte ens ho deixin tot a l'abast. No ens cal un regiment de recercadors. Potser amb "un caçador de patrimonis", com diria Víctor Alba,⁵ en tindríem prou per a començar.

I el cert i paradoxal és que quan hom s'hi posa de veres, del cistell de les maduixes n'ix més de l'impensable. Tres casos recents pel que fa a pel·lícules: les diverses troballes o recuperacions fetes al Maresme per Maria Encarnació Soler i Alomà, des del seu Mataró estant, amb més d'un

centenar de títols; la primera classificació de films de cineistes d'El Prat de Llobregat i d'imatges relatives a aqueixa vila, tasca conduïda per l'arxivera municipal Margarida Gómez i Inglada; el munt d'imatges històriques del Baix Camp, trobades per un equip entusiasta de la vídeo-fonoteca del Centre de Lectura de Reus, format per Xavier Robert, Josep Estivill, Pedro Nogales i Manel Rius.

Memòria oral

I què dir si acaréssim la memòria oral (amb els complements enriquidors i substanciosos per al demà de l'enregistrament verbal, de la fotografia fixa o de la gravació videogràfica) de persones que han estat professionals del cinema, aquelles que han intervingut en algun dels seus processos i que encara poden explicar-nos coses, alguna pàgina d'història, si més no la seva?

Alguns exemples, d'entre els que podríem anotar, d'aproximacions (no totes publicades) a persones de la nostra cinematografia. En alguns casos s'ha emprat la memòria oral a diversos nivells: els treballs de Joan Francesc de Lasa sobre els pioners Fructuós Gelabert i els germans Baños; Miquel Porter sobre els polifacètics Adrià Gual i Albert Gasset; Jordi Torras sobre Miquel Iglésias; Lluís Valentí sobre Tomàs Mallol; Esteve Rimbau i Miritó Torreiro sobre l'Escola de Barcelona; Josep Lluís i Falcó sobre músics i acompanyants de sessions de cinema mut arreu de Catalunya; Ramon Espelt sobre J.J. Bigas Luna; Miquel Raufast sobre els Porchet i sobre Ignasi F. Iquino; Maria Teresa Ros sobre Josep Gaspar; Josep Maria Caparrós sobre Francisco Elías i sobre Ramon Biadiu; Àngel Quintana sobre operadors de cabina del Gironès i del Baix Empordà; un servidor sobre Magí Murià, sobre Delmiro de Caralt, sobre Josep Carner-Ribalta, sobre Tísner o sobre "La Gente Joven del Cine Amateur..."

Hi ha tant a fer, en aquest camp de la memòria oral, prop de persones que formen part de la nostra història cinematogràfica, persones que tal vegada guarden poc, que potser no deixaran res, que en el pitjor cas ja no recorden gaire o que ho recorden desordenadament, fragmentàriament i incorrecta, que podríem afirmar que està pràcticament per fer i, el poquet que s'ha fet, ha estat fruit de la dèria personal o la curiositat del qui ho ha portat a terme a pit descobert.

Recentment han traspassat Àngel Zúñiga i Ignasi F. Iquino, per citar només dues figures de pes, cadascuna en el seu àmbit i, uns anys abans, recordem els traspassos de Ricard Gascon i de Josep Carner-Ribalta, també dues figures notables. Què en queda d'ells de la imatge fixa, de la imatge mòbil, dels enregistraments verbals? Què se n'ha fet dels seus patrimonis, els seus documents, les cartes? No semblaria lògic, claríssim, evident, (i tant!), que el Servei de Cinematografia i Vídeo de la Generalitat de Catalunya disposés d'un pla de recerca/salvament/recuperació, que no només s'atansés tard als casos de desaparició que es produïssin, sinó que s'acostés als supervivents segons criteris d'estat físico-mental, d'edat, d'importància artístic-industrial-mercantil, etcètera. No ens consta que hi hagi un equip d'enregistradors-fotògrafs-videoastes que treballin sobre això, ni des de la Generalitat ni des de les universitats, on el cinema disposa de poltrona, per exemple.

L'historiador de literatura catalana Joaquim Molas deia aquest estiu que "hi ha tres o quatre temes de moda, com poden ser Espriu, Pla o Rodoreda, però en canvi no hi ha res o gairebé res sobre Garcés, Clementina Arderiu o l'obra global de Carner." En el camp del cinema podríem

fàcilment posar ara mateix una tirallonga de noms propis de persones i empreses, també de temes, i ens quedariem curts, perquè, i sense voler ara comparar-nos amb la literatura, ni tampoc amb la música, que està molt pitjor, tot just fa uns pocs anys que s'ha començat, bé que tímidament, a historiar la nostra cinematografia a la menuda, i ja no tan a l'engrós. I a la menuda, en l'àmbit local i en l'oral, és on hi ha llacunes immenses, pous a descobrir, deus inesgotables.

Fonoteques

I, continuant amb la memòria oral cinematogràfica, caldria saber si es conserven en les fonoteques radiofòniques catalanes (i en les no catalanes) els espais de cinema que s'han anat succeint al llarg dels anys, com aquell de l'Esteve Bassols i Jordi Torras (RNE), o el de Jaume Picas (RB), o els de Jaume Figueras, Àlex Gorina, Miguel Fernando Ruiz de Villalobos, Joan Padrol, Joan Pineda, Pepe Nieves, Emili Julià, Ignasi Juliachs, Joan Salvany, Margarida Chapate i una corda de noms més que es perd al fons del fum de la foscor. I no només pel que ells han dit, per les seves opinions, crítiques o cròniques d'actualitat, sinó també per les moltíssimes veus que han passat pels seus micros. Potser alguns d'ells ja han traspassat. Es guarda tot això? I si es conserva, està tot buidat?

La Fonoteca Històrica –Fundació Jaume Font–, a Barcelona, és l'exemple d'acció individual i personal en tots els seus extrems, que concentra, per tradició familiar, tots els seus esforços (humans, espacials, temporals i econòmics) a conservar tot enregistrament relatiu a Catalunya i, en particular, de les veus de milers de catalans, poc o molt il·lustres, entre els que hi ha gent del món de l'espectacle, o sigui, de la nostra cinematografia. Això a banda, és clar, disposa de moltíssims documents en suport paper, en suport pel·lícula i en suport cinta magnètica, que complementen i enriqueixen encara més el seu patrimoni principal: la fonoteca.

Ara, aquesta mai prou elogiada institució de Jaume Font i Marí-Martí, ja convertida en Fundació, es coordina, i rep aixopluc de la Generalitat de Catalunya, i sembla que està destinada a formar part de la Fonoteca de Catalunya, on també hi ha anat a raure el fons històric de Ràdio Barcelona, sobre els quals ja s'hi treballa a partir d'un pla de deu anys. Però queda molt per fer, molt per salvar, molt per recuperar i moltes ràdios per contactar arreu del Principat.

Fototeques

On es troba el patrimoni fotogràfic de tema cinematogràfic referit a Catalunya?: cinema amateur, sales, inauguracions, esdeveniments, rodatges, festes, premis, personatges, festivals...

a) En arxius/entitats no específicament fotogràfics ("hi han anat a parar...").

b) En arxius/entitats fotogràfics no específicament cinematogràfics (diaris, revistes, agències, editorials, etc.).

c) En arxius/entitats cinematogràfics (filmoteca, cinemateques, biblioteques, productores, agències, festivals, associacions, federacions, gremis, col·leccionistes, laboratoris, cine-clubs, museus, estudis, etc.).

Per exemple, a les dues biblioteques de cinema que hi ha a Barcelona (Delmiro de Caralt i

Filmoteca), hi ha milers de fotos que es guarden, però el que no hi ha és el buidat sistemàtic, que permeti directament i còmoda saber què hi ha d'allò que hom busca. No només és una tasca informàtica, sinó també requereix de persones preparades i contractades, i no només de voluntaris simpatitzants desocupats, que sàpiguen extreure el màxim de cada document –principi aquest aplicable a tot, vingui en el suport que vingui⁸ i de temps per a fer el buidat. Per tant, és un problema que ultrapassa les competències i/o funcions, probablement les capacitats i els coneixements de bibliotecaris/bibliotecàries o d'arxivers/arxiveres, a menys que s'hi especialitzin i, així i tot, un servidor no ho acaba de veure clar o no pensa que aquesta sigui la solució. En fi, deixem anotat el problema en aquests termes.

Més controlables, malgrat la lògica dispersió, serien els arxius de fotògrafs que han fet i fan foto-fixa en rodatges per Catalunya, o que han seguit i segueixen l'actualitat del món de l'espectacle filmic a tall periodístic.

I què dir dels arxius dels diaris i revistes, on hi ha imatges que només es troben allí? De la mateixa manera que hi ha fotògrafs (i etcètera) que retraten (i etcètera) tot acte oficial fet a portes tancades i els exhibits a portes obertes, també hi hauria d'haver fotògrafs (i etcètera) que seguissin i/o perseguissin les verticals, les horitzontals i les ombres d'aquestes petjades del cinema català/a Catalunya, sigui o no comercial, sigui obra, persona o matèria fungible. Tot és patrimoni! Tot fa història!

Però és clar, ja devia tenir una mica de raó Xavier Miserachs quan aquest estiu afirmava que “a Barcelona no hi ha cap entitat que es dediqui a fer un patrimoni fotogràfic, ni tan sols des del punt de vista històric. L'Arxiu d'Història de la Ciutat guarda fotografies, però sense cap criteri. Això és una vergonya. [...] No cal inventar res, simplement es tracta de fer el mateix que es fa en altres llocs.” En el cas del cinema, com a mínim hi hauria d'haver un arxiu o una biblioteca que s'ocupés d'aplegar, classificar i buidar fotografies de la nostra cinematografia, tant de pel·lícules com de persones, tant d'empreses com d'entitats.

Convindria, doncs, establir un pla que posés, primer en ordre i després en relació, tots aquests fons, fitant enrera a mesura que s'avança, perquè malauradament, a voltes, de força cosa del món del cinema nostrat només en resta una o unes poques fotografies, perquè ha desaparegut la pel·lícula, s'ha enderrocat la sala, ha mort aquell actor o aquella directora... per mil i una causes o raons, la fotografia s'erigeix llavors en l'únic o últim referent.

El tancament d'empreses, cine-clubs i altres, fa que, en la majoria dels casos, els seus documents (guions, fotos, programació, correspondència, contractes, publicitat, cartells, declaracions, números de tots colors, etc.) es volatilitzin, es destrueixin (voluntàriament o no) o vagin a parar, en part, a ca l'amo o a ca l'últim supervivent d'aquell vaixell fantasma amb ales, que vola cap al mai més. El normal, i l'anàlisi d'això passaria per la sociologia, la psiquiatria, el patriotisme i la fal·làcia quotidiana. Les empreses del sector no es preocupen d'enviar el que editen (dossiers de premsa, fotos, campanyes, etc.) en els poquets llocs on tot això es custodia, ni tampoc de lliurar a qui en tindrà cura, tot allò que el temps ha fet obsolet, s'acumula, ja no serveix i no dóna calés (paperassa, guions, imatges). I quan van mal dades, raríssimament els passa pel cap de dipositar-ho tot allí, menys els mobles, és clar, abans de posar el candau, si hi ha temps, i tocar el pirandó “comes ajudeu-me”. Seria llarguíssima, tristíssima, pròlix de fer la llista del que s'ha perdut d'empreses i de persones del món del cinema a Catalunya. No ha existit, ni existeix, gaire o suficient consciència de pertinença, de país; tampoc de transcendència, d'un lloc al món. Això de “és meu i ningú no n'ha de fer res”, és un principi que s'hauria

d'erradicar ja des dels bolquers, no només pel mal que ha fet i fa, sinó pel dubtós, difós bé que origina. Aleshores, com volem fer història ben feta si hom no pot anar a les arrels de la indústria o del comerç portes endins?

Qui és el gallard, per exemple, que pot descriure la història del circuit Pedro Balañá o del grup CINESA si no té accés al primer paper o no li deixen veure l'últim que ix de la impressora? Qui és el gallardíssim que s'atreveix a detallar el que va costar en veritat *Victòria!*, cadascuna de les tres parts del fresc d'Antoni Ribas, partida per partida, posant en un racó, castigat, allò que diuen que van valer els papers oficials, les subvencions i el que el diable no sap i a Déu se li va escapar, rendibilitat inclosa, el seu passí per televisió i el vídeo afegit de trasantó?.

Música

Si tanquem els ulls i parem les orelles, ens podríem preguntar: On es troba la música dels films, l'escripta i l'enregistrada (no són gaires les bandes de so que s'editen) de producció catalana i/o de compositors catalans? Com hi ha món, aquest és un camp erm com pocs, sobre el qual molt ens temem que no hi hagi cap acció en curs, a banda dels comptats estudiosos que se n'ocupen i del contenidor Fonoteca de Catalunya que guarda allò que els arriba des de fa anys via dipòsit legal.

Un exemple: fa uns sis mesos, aquí a Girona, es va produir la donació voluntària de la producció del compositor Salvador Dabau, 54 partitures, entre les quals hi havia la banda sonora d'*El castillo maldito*, film del gironí Antoni Varés que es va perdre durant la guerra incivil i del qual només es conserven algunes parts de la música de Dabau i el guió, que també guardava el compositor. Ves per on! Doncs això: fortuïtament i miraculosa aqueixos bocins s'han salvat.

Un altre exemple en forma de pregunta: Es conserven les moltes actuacions fetes en la ràdio i en cinemes d'arreu de Catalunya, i de més enllà també, pel doctor Joan Pineda, el nostre més gran especialista en acompanyar al piano films muts?

Premsa

Pel que fa a l'inventari de notícies i articles, reportatges i entrevistes, cròniques de festivals i textos d'opinió publicats en la premsa diària i no diària en qualque idioma relatius a la cinematografia nostrada, inventari que constituïria el *patrimoni documental escrit* del cinema català, complementari als bibliogràfic i hemerogràfic específics, sense oblidar els buidats d'obres col·lectives que ens afecten, ni els treballs acadèmics de fi de curs o de fi de carrera que ens pertoquen, aquest és en el seu conjunt un macrotema que, juntament amb el del *patrimoni filmico-videogràfic*, formen part del programa bàsic d'actuació de la Fundació Institut del Cinema Català pràcticament des del dia de la seva constitució.

Sabem d'algunes iniciatives en aquest sentit, les quals caldria conèixer millor, divulgar i interrelacionar, abans de posar-se a bastir un projecte concret de nova planta.

Un exemple: les dues biblioteques de cinema ja al·ludides apleguen sistemàticament i classifiquen una bona part de la premsa diària, en particular la barcelonina, retallant tot el que parla de manera directa o indirecta sobre cinema.

Un altre exemple: el Departament de Premsa de la Conselleria de Cultura fabrica cada dia uns gruixuts dossiers de premsa que són dipositats cada matí, a primera hora, damunt les taules d'un bon nombre de funcionaris, tècnics, delegats, polítics. Aquí és de suposar que l'aplegament de notícies i articles relatius al cinema de Catalunya deu ser molt superior al que puguin recollir juntes les dues biblioteques, senzillament perquè aqueix Departament de Premsa institucional deu estar lògicament subscript o rep el bo i el menys bo de la premsa diària i no diària no només de Catalunya, sinó de moltes més zones i parles.

Per tant, i pel que fa a la nostra cinematografia, d'aquests dipòsits n'hauria de sortir un banc de dades que faria un gran goig i seria una joia preuadíssima per als estudiosos, periodistes, historiadors, i lectors interessats.

I què no dir, en la línia d'aplegaments exhaustius, de la feina lenta, callada, constant, fabulosa que fa cada minut del dia l'Institut Municipal d'Història de Barcelona? Ens consta que des de fa un temps s'ha reprès el treball de buidar les notícies dels diaris i altres mitjans de comunicació, tasca que al llarg de la història de Ca l'Ardiaca s'ha anat fent "ara sí, perquè hi ha gent o jubilats o trasferits que ho podran fer; ara no, perquè ja no donem per més i ja no podem tocar més fiscorns dels que bufem..." Un servidor, que ha fet un tast en profunditat sobre el món cinematogràfic català en una colla de calaixos botits de milers de fitxes, només espera i desitja que aital buidat no s'aturi, que pugui mirar enrera i que recuperi així els anys i les pàgines de quan això no es va fer, completant-se així la cronologia, encara que es reconstrueixi només a partir d'alguns (no pas tots, és clar) dels diaris (i revistes) més importants del país (en català i en castellà). El que avui hi ha a l'abast és utilíssim i fa també força goig, paraula d'exigent.

Un altre pou de notícies és el del Centre de Documentació en Sociolingüística, que sorgeix com a fusió del fons documental de l'Institut de Sociolingüística Catalana i la biblioteca de la Direcció General de Política Lingüística, departament que comanda la campanya "Cinema en Català" (doblatges i subtítols en català). Tot allò que els cau a les mans, pel que fa al nostre àmbit, cinema/video/televisió i llengua catalana, ho apleguen, ho classifiquen i al final publiquen periòdicament un butlletí biblio-hemerogràfic del camp de la seva dedicació diària. Paga la pena fer-se amb els butlletins o anar-hi per feina.

Un bon exemple forà ens pot servir de guia. Si hom vol estudiar el cinema brasiler, disposa d'una sèrie de catàlegs hemero-bibliogràfics editats per la Biblioteca Jenny Klabin Segall, del Museu Lasar Segall de São Paulo, incorporat a l'Instituto Brasileiro do Patrimônio Cultural do Ministério da Cultura. El 1994 ha editat dos gruixuts volums més, que s'afegeixen als deu anteriors, sèrie iniciada el 1973, que informen de tot allò que hi ha publicat sobre cinema brasiler quant a directors, pel·lícules, temes, publicacions periòdiques, llibres i tot el que vulgueu, amb índexs de tota mena. Unes eines magnífiques en informació i de competència professional bibliotecària impecable.

Aquí, a ca nostra, la primera eina l'ha publicada el Centre d'Investigació de la Comunicació de la Generalitat de Catalunya, però s'intitula *Bibliografia catalana sobre història del cinema*, un llistat provisional de les referències existents al Banc de Dades COMCAT que fou presentat, com a aportació, a les Primeres Jornades sobre Historiografia Cinematogràfica a Catalunya de la Societat Catalana de Comunicació de l'Institut d'Estudis Catalans el 1992. I el mateix Centre d'Investigació de la Comunicació publicà l'any següent el volum *Bibliografia sobre comunicació social. Vint anys de recerca a la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona (1972-1992)*, que, òbviament conté també referències

cinematogràfiques. Però ni aquella aportació ni aquesta satisfan allò que fan els brasilers: l'hemero-bibliografia relativa a la cinematografia catalana i, encara podríem afegir, la relativa a la cinematografia mundial però escrita en català, per què no?

Les nostres dues biblioteques de cinema abans esmentades només publiquen mensualment sengles butlletins de novetats bibliogràfiques ingressades, llibres i revistes; que ja està bé, però no cobreixen aquest camp que nosaltres vindiquem en aquest treball sobre la importància del qual no cal argumentar, tant per al nostre país com per a la nostra cinematografia.

Hi ha una altra font informativa que no podem silenciar, ans al contrari. És el *Butlletí de Documentació* que edita la Secretaria General del Gabinet Tècnic, Secció d'Estudis i Documentació del Departament de Cultura de la Generalitat. Es va començar a publicar, bé que modestament, el 1984 i de publicació quadrimestral ha passat a semestral (l'últim volum que ha vist la llum fins avui és el 23, que correspon al primer semestre d'enguany). Recull fitxes bibliogràfiques i buidats, les publicacions del Departament de Cultura, els butlletins i les revistes rebuts al Centre de Documentació, recensions i ressenyes, estudis i dossiers, i es clou amb uns índexs completíssims. Aquesta eina, bé que no exhaustivament ni completa, conté referències del camp que a nosaltres ens interessa, però, és clar, és insuficient, perquè toca moltes disciplines i, doncs, no és monogràfica. No sé si aquest centre seria el que hauria d'endegar la feina, o haurien de fer-ho les biblioteques citades, o una altra instància, o bé posar-se d'acord totes elles i sumar informacions i esforços. Caldria estudiar-ho.

Nosaltres, des de la Fundació Institut del Cinema Català, ja hem explicat abans que era un objectiu prioritari, però fins al dia d'avui no ha passat d'ésser un projecte que sempre que ha estat avinent, com estem fent aquí a Girona. El problema major sempre sol ser el mateix arreu: manca de personal capacitat suficient i manca de diners per materialitzar la feina i després publicar-la, és clar.

Ara voldria comentar breument dues publicacions que els gallecs han editat fruit d'un treball de recerca sobre el seu patrimoni documental referit a la seva cinematografia: *Catálogo dos fondos cinematográficos nos arquivos públicos galegos*,⁷ que dóna referències trobades en els arxius públics de les quatre províncies, en un primer i prometedor tast, i *Fontes e documentos sobre cine en Galicia nos arquivos da administración central*,⁸ que dóna referències sobre dades tècniques, estadístiques, assumptes administratius, etcètera, trobades en l'Arxiu Central de l'Administració de l'Estat, i sobre pel·lícules gallegues trobades en l'Arxiu del Ministeri de Cultura. Ha estat una recerca universitària dirigida pel professor d'Història del Cinema de la Universitat de Santiago de Compostel·la, Ángel Luis Hueso Montón. I volem remarcar dues coses: primer, el fet que hagin estat iniciatives universitàries, i segon, que després s'hagin publicat per a goig d'ells i lliçó per a altri. Se les farà seves algun departament de cinema de les nostres universitats catalanes? No perdem l'esperança: siguem optimistes!

Podria semblar, en això del patrimoni escrit i a la llum del que hem assenyalt a tall de mostrari, que ja estem ben servits o que Déu n'hi do. No és això. El problema rau potser en com posar en sintonia o harmonitzar els esforços i les línies de treball existents: on caldria un nou esforç, on una correcció del punt de mira, on la interrelació es fa més necessària i, en definitiva, de quina manera l'investigador, l'estudiós, l'interessat sap on hi ha nius, què hi ha a cada niu i com hi té accés. Estem segurs què és més urgent acarar el patrimoni filmic abans que posar-nos a millorar aspectes del documental escrit, però no per això hem de deixar que vagi fent en les condicions en què avui es troba.

Escenografia

I per acabar amb aquesta primera part, tot canviant de música, encara que no de melodia, els voldria explicar un exemple de recerca específica que em va venir a les mans mentre treballava la ponència.

Resulta que un servidor estava enllestint un llibre de "memòries dictades" (via diàleg) de Tísner com a escenògraf en el cinema, el teatre, la televisió i la publicitat. Per tant, estava sensibilitzat i amb les antenes ben esteses damunt el món de l'escenografia a Catalunya. Un bon dia, llegeixo la columna "Arxiu" de l'*Avui* que, signada per R. Planes i Albets, s'intitula "25.000 imatges de Catalunya", que parla de l'exposició fotogràfica que s'havia fet dels 25.000 negatius en blanc i negre que va realitzar el fotògraf vienès, afincat a Barcelona des del 1919, Adolf Zerkowitz Schlesinger (1884-1972). Al bell mig de la crònica, Planes diu: "Marginalment també va fer fotografia per a la premsa i decorats de pel·lícules. Carat, no ho sabia! I ara ve la qüestió: Qui ha fet decorats a Catalunya per al cinema fet aquí? Què es conserva dels materials usats, esbossos, croquis, maquetes, etcètera? Què de tot això i de tot allò altre que forma part de la feina prèvia i la plasmació final en estudi o parets enllà dels escenògrafs a Catalunya? Curt i ras: tot per fer, partim de zero.

I com diem escenografia podríem dir el mateix d'una tirallonga d'oficis/professions tècniques i/o artístiques que intervenen en el procés de fer films de qualque mena, o en el procés de distribuir-los, o en el d'exhibir-los, o en el de publicitar-los, etcètera. Deixem-ho anotat, i tant de bo que aquest "testimoni" sigui agafat per algú, se'l faci seu i es posi a la feina, aquesta o qualsevulla de les que aquí hem intentat de perfilar mínimament des de la perspectiva patrimonial, tot fitant l'àmbit local.

Els fons documentals, filmic i videogràfic

A banda dels comentaris que fins aquí hem fet, que pertoquen i afecten igualment a parts que ara anem a tractar, hi ha un conjunt de llistats i estadístiques que hem elaborat amb caràcter informatiu que permetran entendre les limitacions del nostre treball i alhora alguns problemes que han sorgit. En aquest punt voldria regraciar la col·laboració generosíssima, eficaç i competent de l'amic Carles José i Solsona, qui ha posat en solfa els quadres informàtics que aquí us oferim.

GRAU DE RESPOSTA DE L'ENQUESTA

Zones Geogràfiques	Enquestes trameses	Respostes rebudes	% Respostes/tramesa
Barcelona (ciutat)	129	41	31,78
Barcelona (resta de província)	161	30	18,63
Girona (província)	102	20	19,61
Lleida (província)	25	5	20,00
Tarragona (província)	118	13	11,02
Països Catalans	25	1	4,00
TOTAL	560	110	19,64

RELACIÓ ALFABÈTICA DE CENTRES

Centre	Municipi	Comarca
Amics de Besalú i el seu comtat	Besalú	19. Garrotxa
Archivo General del Tribunal Superior de Justicia de Cataluña	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu Capitular de la Catedral de Barcelona	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu de la Corona d'Aragó	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu del Palau de Peralada	Peralada	02. Alt Empordà
Anxiu del Parlament de Catalunya	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu d'Àudio-visuals de la Generalitat de Catalunya (filmoteca)	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu d'Història de Castellar del Vallès	Castellar del Vallès	40. Vallès Occidental
Anxiu d'imatges de l'Ajuntament de Girona	Girona	20. Gironès
Anxiu Fotogràfic de l'Anxiu Històric de la Ciutat	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu Galó	Santa Coloma de Queralt	16. Conca de Barberà
Anxiu General de la Diputació de Girona	Girona	20. Gironès
Anxiu Històric de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu Històric Casa de Misericòrdia de Barcelona	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu Històric Comarcal de Berga	Berga	14. Berguedà
Anxiu Històric Comarcal de Cervera	Cervera	32. Segarra
Anxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners	Santa Coloma de Farners	34. Selva
Anxiu Històric Comarcal de Tàrraga	Tàrraga	38. Urgell
Anxiu Històric Comarcal de Terrassa	Terrassa	40. Vallès Occidental
Anxiu Històric de Girona	Girona	20. Gironès
Anxiu Històric de la Conc	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu Històric de la Diputació de Barcelona	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu Històric de les Valls d'Àneu	Esterri d'Àneu	26. Pallars Sobirà
Anxiu Històric de l'Hospitalet - Museu de l'Hospitalet	L'Hospitalet de Llobregat	13. Barcelonès
Anxiu Històric de Lleida	Lleida	33. Segrià
Anxiu Històric de Sabadell	Sabadell	40. Vallès Occidental

RELACIÓ ALFABÈTICA DE CENTRES

Centre	Municipi	Comarca
Anxiu Històric de Sitges	Sitges	17. Garraf
Anxiu Històric de Tarragona	Tarragona	36. Tarragonès
Anxiu Històric Municipal de Figueres	Figueres	02. Alt Empordà
Anxiu Històric Municipal de Súria	Súria	07. Bages
Anxiu Històric Port de Tarragona	Tarragona	36. Tarragonès
Anxiu Municipal de Begur	Begur	10. Baix Empordà
Anxiu Municipal de Calaf	Calaf	08. Baix Camp
Anxiu Municipal de Calonge	Calonge	10. Baix Empordà
Anxiu Municipal de la Llagosta	la Llagosta	41. Vallès Oriental
Anxiu Municipal de la Sénia	la Sénia	22. Montsià
Anxiu Municipal de l'Escala	l'Escala	02. Alt Empordà
Anxiu Municipal de l'Espluga de Francolí	l'Espluga de Francolí	16. Conca de Barberà
Anxiu Municipal de Llagostera	Llagostera	20. Gironès
Anxiu Municipal de Lleida	Lleida	33. Segrià
Anxiu Municipal de Malgrat de Mar	Malgrat de Mar	21. Maresme
Anxiu Municipal de Mataró	Mataró	21. Maresme
Anxiu Municipal de Palafrugell	Palafrugell	10. Baix Empordà
Anxiu Municipal de Palamós	Palamós	10. Baix Empordà
Anxiu Municipal de Parets del Vallès	Parets del Vallès	41. Vallès Oriental
Anxiu Municipal de Pineda de Mar	Pineda de Mar	21. Maresme
Anxiu Municipal de Rubí	Rubí	40. Vallès Occidental
Anxiu Municipal de Salt	Salt	20. Gironès
Anxiu Municipal de Sant Cugat del Vallès	Sant Cugat del Vallès	40. Vallès Occidental
Anxiu Municipal de Sant Vicenç dels Horts	Sant Vicenç dels Horts	11. Baix Llobregat
Anxiu Municipal de Valls	Valls	01. Alt Camp
Anxiu Municipal del Districte de Ciutat Vella	Barcelona	13. Barcelonès

RELACIÓ ALFABÈTICA DE CENTRES

Centre	Municipi	Comarca
Anxiu Municipal del Districte de Nou Barris	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu Municipal del Districte de Sant Martí	Barcelona	13. Barcelonès
Anxiu Municipal del Prat de Llobregat	El Prat de Llobregat	11. Baix Llobregat
Anxiu Nacional de Catalunya	Barcelona	13. Barcelonès
Anxius Nacionals d'Andorra	Andorra la Vella	Andorra
Associació Cultural Cavall Fort - Drac Màgic - Rialles	Barcelona	13. Barcelonès
Associació Cultural de Granollers	Granollers	41. Vallès Oriental
Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya	Barcelona	13. Barcelonès
Biblioteca de Cinema "Delmiro de Caralt"	Barcelona	13. Barcelonès
Biblioteca de la Filmoteca	Barcelona	13. Barcelonès
Biblioteca del Mil·lenari	Sant Cugat del Vallès	40. Vallès Occidental
Biblioteca d'Art de la Universitat de Barcelona	Barcelona	13. Barcelonès
Biblioteca "Delta de l'Ebre"	Deltebre	09. Baix Ebre
Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona	Barcelona	13. Barcelonès
Biblioteca General d'Història de l'Art	Barcelona	13. Barcelonès
Biblioteca Popular de Valls	Valls	01. Alt Camp
Biblioteca Pública de Tarragona	Tarragona	36. Tarragonès
Biblioteca Museu Balaguer	Vilanova i la Geltrú	17. Garraf
Cartoteca de Catalunya - Institut Cartogràfic de Catalunya	Barcelona	13. Barcelonès
Central de Préstec de l'Àrea de Recursos i Documentació	Barcelona	13. Barcelonès
Centre de Cultura Contemporània de Barcelona	Barcelona	13. Barcelonès
Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès	Ripoll	31. Ripollès
Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona	Barcelona	13. Barcelonès
Centre d'Estudis Santjustenencs	Sant Just Desvern	11. Baix Llobregat
Centre de Recursos Pedagògics	Santa Coloma de Gramanet	13. Barcelonès

RELACIÓ ALFABÈTICA DE CENTRES

Centre	Municipi	Comarca
Centre Promotor de la Imatge	Barcelona	13. Barcelonès
Cine Club Valls	Valls	01. Alt Camp
Comissió Interdepartamental de Mitjans Àudio-visuals	Barcelona	13. Barcelonès
Consorci per a la Normalització Lingüística	Barcelona	13. Barcelonès
Departament d'Anxiu	Santa Coloma de Gramanet	13. Barcelonès
Departament de Benestar Social	Barcelona	13. Barcelonès
Federació Catalana de Cine-Clubs	Barcelona	13. Barcelonès
Fonoteca de Catalunya	Barcelona	13. Barcelonès
Foto-Cine B.B. (Bernat Berga)	Barcelona	13. Barcelonès
Fundació Jaume Font – Fonoteca Històrica	Barcelona	13. Barcelonès
Fundació Privada Institut del Cinema Català	Barcelona	13. Barcelonès
Fundació Roca Gales	Barcelona	13. Barcelonès
Fundació Serveis de Cultura Popular	Barcelona	13. Barcelonès
Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí	Rubí	40. Vallès Occidental
Institut del Cinema Català, S.A.	Barcelona	13. Barcelonès
Institut d'Estudis Penedesencs	Vilanova i la Geltrú	17. Garraf
Junta dels Museus de l'Anxiu de l'Ajuntament de Banyoles	Banyoles	28. Pla de l'Estany
Museu de Badalona	Badalona	13. Barcelonès
Museu de la Vida Rural	l'Espuga de Francolí	16. Conca de Barberà
Museu del Cinema – Col·lecció Cinematogràfica Tomàs Mallol	Torroella de Fluvià	02. Alt Empordà
Museu d'Art Modern de Tarragona	Tarragona	36. Tarragonès
Museu Episcopal de Vic	Vic	24. Osona
Museu i Anxiu Municipal de Torroella de Montgrí	Torroella de Montgrí	10. Baix Empordà
Museu Nacional Arqueològic de Tarragona	Tarragona	36. Tarragonès
Museu Torre Balldovina - Anxiu Històric Municipal	Santa Coloma de Gramanet	13. Barcelonès

RELACIÓ ALFABÈTICA DE CENTRES

Centre	Municipi	Comarca
Organisme Autònom Local de Gestió Tributària	Barcelona	13. Barcelonès
Pedagogia de l'Espectacle	Terrassa	40. Vallès Occidental
Port de Barcelona	Barcelona	13. Barcelonès
Programa de difusió àudio-visual	Barcelona	13. Barcelonès
Servei d'Imatge i Comunicació Àudio-visual	Girona	20. Gironès
Servei Geològic de Catalunya	Barcelona	13. Barcelonès
Societat Recreativa "El Retiro"	Sitges	17. Garraf
Terracota - Museu de Ceràmica de la Bisbal	La Bisbal d'Empordà	10. Baix Empordà

RELACIÓ DE CENTRES PER PROVÍNCIES I PER MUNICIPIS

Municipi	Centre	Comarca
Província de Barcelona		
Badalona	Museu de Badalona	13. Barcelonès
Barcelona	Archivo General del Tribunal Superior de Justicia de Cataluña	13. Barcelonès
Barcelona	Anxiu Capitular de la Catedral de Barcelona	13. Barcelonès
Barcelona	Anxiu de la Corona d'Aragó	13. Barcelonès
Barcelona	Anxiu del Parlament de Catalunya	13. Barcelonès
Barcelona	Anxiu d'Àudio-visuals de la Generalitat de Catalunya (Filmoteca)	13. Barcelonès
Barcelona	Anxiu fotogràfic de l'Anxiu Històric de la Ciutat	13. Barcelonès
Barcelona	Anxiu Històric Casa de Misericòrdia de Barcelona	13. Barcelonès
Barcelona	Anxiu Històric de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació	13. Barcelonès
Barcelona	Anxiu Històric de la CONC	13. Barcelonès
Barcelona	Anxiu Històric de la Diputació de Barcelona	13. Barcelonès
Barcelona	Anxiu Municipal del Districte de Ciutat Vella	13. Barcelonès

RELACIÓ DE CENTRES PER PROVÍNCIES I PER MUNICIPIS

Municipi	Centre	Comarca
Barcelona	Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó	13. Barcelonès
Barcelona	Arxiu Municipal del Districte de Nou Barris	13. Barcelonès
Barcelona	Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí	13. Barcelonès
Barcelona	Arxiu Nacional de Catalunya	13. Barcelonès
Barcelona	Associació Cultural Cava!! Fort – Drac Màgic – Rialles	13. Barcelonès
Barcelona	Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya	13. Barcelonès
Barcelona	Biblioteca de Cinema "Delmiro de Caralt"	13. Barcelonès
Barcelona	Biblioteca de la Filmoteca	13. Barcelonès
Barcelona	Biblioteca d'Art de la Universitat de Barcelona	13. Barcelonès
Barcelona	Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona	13. Barcelonès
Barcelona	Biblioteca General d'Història de l'Art	13. Barcelonès
Barcelona	Cartoteca de Catalunya - Institut Cartogràfic de Catalunya	13. Barcelonès
Barcelona	Central de Préstec de l'Àrea de Recursos i Documentació	13. Barcelonès
Barcelona	Centre de Cultura Contemporània de Barcelona	13. Barcelonès
Barcelona	Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona	13. Barcelonès
Barcelona	Centre Promotor de la Imatge	13. Barcelonès
Barcelona	Comissió Interdepartamental de Mitjans Àudio-visuals	13. Barcelonès
Barcelona	Consorci per a la Normalització Lingüística	13. Barcelonès
Barcelona	Departament de Benestar Social	13. Barcelonès
Barcelona	Federació Catalana de Cine-Clubs	13. Barcelonès
Barcelona	Fonoteca de Catalunya	13. Barcelonès
Barcelona	Foto-Cine B.B. (Bernat Berga)	13. Barcelonès
Barcelona	Fundació Jaume Font – Fonoteca Històrica	13. Barcelonès
Barcelona	Fundació Privada Institut del Cinema Català	13. Barcelonès
Barcelona	Fundació Roca Gales	13. Barcelonès
Barcelona	Fundació Serveis de Cultura Popular	13. Barcelonès

RELACIÓ DE CENTRES PER PROVÍNCIES I PER MUNICIPIS

Municipi	Centre	Comarca
Barcelona	Institut del Cinema Català, S.A.	13. Barcelonès
Barcelona	Organisme Autònom Local de Gestió Tributària	13. Barcelonès
Barcelona	Port de Barcelona	13. Barcelonès
Barcelona	Servei Geològic de Catalunya	13. Barcelonès
Berga	Anxiu Històric Comarcal de Berga	14. Berguedà
Calaf	Anxiu Municipal de Calaf	08. Baix Camp
Castellar del Vallès	Anxiu d'Història de Castellar del Vallès	40. Vallès Occidental
El Prat de Llobregat	Anxiu Municipal del Prat de Llobregat	11. Baix Llobregat
Granollers	Associació Cultural de Granollers	41. Vallès Oriental
La Llagosta	Anxiu Municipal de la Llagosta	41. Vallès Oriental
L'Hospitalet de Llobregat	Anxiu Històric de l'Hospitalet - Museu de l'Hospitalet	13. Barcelonès
Malgrat de Mar	Anxiu Municipal de Malgrat de Mar	21. Maresme
Mataró	Anxiu Municipal de Mataró	21. Maresme
Parets del Vallès	Anxiu Municipal de Parets del Vallès	41. Vallès Oriental
Pineda de Mar	Anxiu Municipal de Pineda de Mar	21. Maresme
Rubí	Anxiu Municipal de Rubí	40. Vallès Occidental
Rubí	Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí	40. Vallès Occidental
Sabadell	Anxiu Històric de Sabadell	40. Vallès Occidental
Sant Cugat del Vallès	Anxiu Municipal de Sant Cugat del Vallès	40. Vallès Occidental
Sant Cugat del Vallès	Biblioteca del Mil·lenari	40. Vallès Occidental
Sant Just Desvern	Centre d'Estudis Santjustenencs	11. Baix Llobregat
Sant Vicenç dels Horts	Anxiu Municipal de Sant Vicenç dels Horts	11. Baix Llobregat
Santa Coloma de Gramanet	Centre de Recursos Pedagògics	13. Barcelonès
Santa Coloma de Gramanet	Departament d'Anxiu	13. Barcelonès
Santa Coloma de Gramanet	Museu Torre Balldovina - Anxiu Històric Municipal	13. Barcelonès
Sitges	Anxiu Històric de Sitges	17. Garraf

RELACIÓ DE CENTRES PER PROVÍNCIES I PER MUNICIPIS

Municipi	Centre	Comarca
Sitges	Societat Recreativa "El Retiro"	17. Garraf
Súria	Anxiu Històric Municipal de Súria	07. Bages
Terrassa	Anxiu Històric Comarcal de Terrassa	40. Vallès Occidental
Terrassa	Pedagogia de l'Espectacle	40. Vallès Occidental
Vic	Museu Episcopal de Vic	24. Osona
Vilanova i la Geltrú	Biblioteca Museu Balaguer	17. Garraf
Vilanova i la Geltrú	Institut d'Estudis Penedencs	17. Garraf

Província de Girona

Banyoles	Junta dels Museus i de l'Anxiu de l'Ajuntament de Banyoles	21. Pla de l'Estany
Begur	Anxiu Municipal de Begur	10. Baix Empordà
Besalú	Amics de Besalú i el seu Comtat	19. Garrotxa
Calonge	Anxiu Municipal de Calonge	10. Baix Empordà
Figueres	Anxiu Històric Municipal de Figueres	02. Alt Empordà
Girona	Anxiu d'Imatges de l'Ajuntament de Girona	20. Gironès
Girona	Anxiu General de la Diputació de Girona	20. Gironès
Girona	Anxiu Històric de Girona	20. Gironès
Girona	Servei d'Imatge i Comunicació Àudio-visual	20. Gironès
La Bisbal d'Empordà	Terracota - Museu de Ceràmica de la Bisbal	10. Baix Empordà
L'Escala	Anxiu Municipal de l'Escala	02. Alt Empordà
Llagostera	Anxiu Municipal de Llagostera	20. Gironès
Palafugell	Anxiu Municipal de Palafugell	10. Baix Empordà
Palamós	Anxiu Municipal de Palamós	10. Baix Empordà
Peralada	Anxiu del Palau de Peralada	02. Alt Empordà
Ripoll	Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès	31. Ripollès

RELACIÓ DE CENTRES PER PROVÍNCIES I PER MUNICIPIS

Municipi	Centre	Comarca
Salt	Anxiu Municipal de Salt	20. Gironès
Santa Coloma de Farners	Anxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners	34. Selva
Torroella de Fluvià	Museu del Cinema - Col·lecció Cinematogràfica Tomàs Mallol	02. Alt Empordà
Torroella de Montgrí	Museu i Anxiu Municipal de Torroella de Montgrí	10. Baix Empordà

Província de Lleida

Cervera	Anxiu Històric Comarcal de Cervera	32. Segarra
Esterni d'Àneu	Anxiu Històric de les Valls d'Àneu	26. Pallars Sobirà
Lleida	Anxiu Històric de Lleida	33. Segrià
Lleida	Anxiu Municipal de Lleida	33. Segrià
Tàrraga	Anxiu Històric Comarcal de Tàrraga	38. Urgell

Província de Tarragona

Deltebre	Biblioteca "Delta de l'Ebre"	09. Baix Ebre
La Sènia	Anxiu Municipal de la Sènia	22. Montsià
L'Espluga de Francolí	Anxiu Municipal de l'Espluga de Francolí	16. Conca de Barberà
L'Espluga de Francolí	Museu de la Vida Rural	16. Conca de Barberà
Santa Coloma de Queralt	Anxiu Galó	16. Conca de Barberà
Tarragona	Anxiu Històric de Tarragona	36. Tarragonès
Tarragona	Anxiu Històric Port de Tarragona	36. Tarragonès
Tarragona	Biblioteca Pública de Tarragona	36. Tarragonès
Tarragona	Museu d'Art Modern de Tarragona	36. Tarragonès
Tarragona	Museu Nacional d'Arqueologia de Tarragona	36. Tarragonès
Valls	Anxiu Municipal de Valls	01. Alt Camp

RELACIÓ DE CENTRES PER PROVÍNCIES I PER MUNICIPIS

Valls	Biblioteca Popular de Valls	01. Alt Camp
Valls	Cine-Club Valls	01. Alt Camp

Andorra

Andorra la Vella	Anxius Nacionals d'Andorra	Andorra
------------------	----------------------------	---------

NOMBRE DE CENTRES PER PROVÍNCIES I PER MUNICIPIS

Municipi	Comarca	Nombre	% Prov.	% Cat.
Província de Barcelona				
Badalona	13. Barcelonès	1	1,41	0,92
Barcelona	13. Barcelonès	41	57,75	37,61
Berga	14. Berguedà	1	1,41	0,92
Calaf	08. Baix Camp	1	1,41	0,92
Castellar del Vallès	40. Vallès Occidental	1	1,41	0,92
El Prat de Llobregat	11. Baix Llobregat	1	1,41	0,92
Granollers	41. Vallès Oriental	1	1,41	0,92
La Llagosta	41. Vallès Oriental	1	1,41	0,92
L'Hospitalet de Llobregat	13. Barcelonès	1	1,41	0,92
Malgrat de Mar	21. Maresme	1	1,41	0,92
Mataró	21. Maresme	1	1,41	0,92
Parets del Vallès	41. Vallès Oriental	1	1,41	0,92
Pineda de Mar	21. Maresme	1	1,41	0,92
Rubi	40. Vallès Occidental	2	2,82	1,83
Sabadell	40. Vallès Occidental	1	1,41	0,92

NOMBRE DE CENTRES PER PROVÍNCIES I PER MUNICIPIS

Municipi	Comarca	Nombre	% Prov.	% Cat.
Sant Cugat del Vallès	40. Vallès Occidental	2	2,82	1,83
Sant Just Desvern	11. Baix Llobregat	1	1,41	0,92
Sant Vicenç dels Horts	11. Baix Llobregat	1	1,41	0,92
Santa Coloma de Gramanet	13. Barcelonès	3	4,23	2,75
Sitges	17. Garraf	2	2,82	1,83
Súria	07. Bages	1	1,41	0,92
Terrassa	40. Vallès Occidental	2	2,82	1,83
Vic	24. Osona	1	1,41	0,92
Vilanova i la Geltrú	17. Garraf	2	2,82	1,83
24 municipis província de Barcelona		71	100,00	65,14
Província de Girona				
Banyoles	28. Pla de l'Estany	1	5,00	0,92
Begur	10. Baix Empordà	1	5,00	0,92
Besalú	19. Garrotxa	1	5,00	0,92
Calonge	10. Baix Empordà	1	5,00	0,92
Figueres	02. Alt Empordà	1	5,00	0,92
Girona	20. Gironès	4	20,00	3,67
La Bisbal d'Empordà	10. Baix Empordà	1	5,00	0,92
L'Escala	02. Alt Empordà	1	5,00	0,92
Llagostera	20. Gironès	1	5,00	0,92
Palafrugell	10. Baix Empordà	1	5,00	0,92
Palamós	10. Baix Empordà	1	5,00	0,92
Peralada	02. Alt Empordà	1	5,00	0,92
Ripoll	31. Ripollès	1	5,00	0,92
Salt	20. Gironès	1	5,00	0,92

NOMBRE DE CENTRES PER PROVÍNCIES I PER MUNICIPIS

Municipi	Comarca	Nombre	% Prov.	% Cat.
Santa Coloma de Farners	34. Selva	1	5,00	0,92
Torroella de Fluvià	02. Alt Empordà	1	5,00	0,92
Torroella de Montgrí	10. Baix Empordà	1	5,00	0,92
17 municipis província de Girona		20	100,00	18,35
Província de Lleida				
Cervera	32. Segarra	1	20,00	0,92
Esterri d'Àneu	26. Pallars Sobirà	1	20,00	0,92
Lleida	33. Segrià	2	40,00	1,83
Tàrraga	38. Urgell	1	20,00	0,92
4 municipis província de Lleida		5	100,00	4,59
Província de Tarragona				
Deltebre	09. Baix Ebre	1	7,69	0,92
La Sénia	22. Montsià	1	7,69	0,92
L'Espuga de Francolí	16. Conca de Barberà	2	15,38	1,83
Santa Coloma de Queralt	16. Conca de Barberà	1	7,69	0,92
Tarragona	36. Tarragonès	5	38,46	4,59
Valls	01. Alt Camp	3	23,08	2,75
6 municipis província de Tarragona		13	100,00	11,93
Total Catalunya	51 municipis	109		100,00
Andorra				
Andorra la Vella	Andorra	1		
Total	52 municipis	110		

NOMBRE DE CENTRES PER COMARQUES

Comarca	Centres	% Cent. / Cat.	Municipis	% Mun. / Cat.
01. Alt Camp	3	2,75	1	1,96
02. Alt Empordà	4	3,67	4	7,84
03. Alt Penedès	0	0,00	0	0,00
04. Alt Urgell	0	0,00	0	0,00
05. Alta Ribagorça	0	0,00	0	0,00
06. Anoia	0	0,00	0	0,00
07. Bages	1	0,92	1	1,96
08. Baix Camp	1	0,92	1	1,96
09. Baix Ebre	1	0,92	1	1,96
10. Baix Empordà	6	5,50	6	11,76
11. Baix Llobregat	3	2,75	3	5,88
12. Baix Penedès	0	0,00	0	0,00
13. Barcelonès	46	42,20	4	7,84
14. Berguedà	1	0,92	1	1,96
15. Cerdanya	0	0,00	0	0,00
16. Conca de Barberà	3	2,75	2	3,92
17. Garraf	4	3,67	2	3,92
18. Garrigues	0	0,00	0	0,00
19. Garrotxa	1	0,92	1	1,96
20. Gironès	6	5,50	3	5,88
21. Maresme	3	2,75	3	5,88
22. Montsià	1	0,92	1	1,96
23. Noguera	0	0,00	0	0,00
24. Osona	1	0,92	1	1,96
25. Pallars Jussà	0	0,00	0	0,00
26. Pallars Sobirà	1	0,92	1	1,96

NOMBRE DE CENTRES PER COMARQUES

Comarca	Centres	% Cent. / Cat.	Municipis	% Mun. / Cat.
27. Pla d'Urgell	0	0,00	0	0,00
28. Pla de l'Estany	1	0,92	1	1,96
29. Priorat	0	0,00	0	0,00
30. Ribera d'Ebre	0	0,00	0	0,00
31. Ripollès	1	0,92	1	1,96
32. Segarra	1	0,92	1	1,96
33. Segrià	2	1,83	1	1,96
34. Selva	1	0,92	1	1,96
35. Solsonès	0	0,00	0	0,00
36. Tarragonès	5	4,59	1	1,96
37. Terra Alta	0	0,00	0	0,00
38. Urgell	1	0,92	1	1,96
39. Vall d'Aran	0	0,00	0	0,00
40. Vallès Occidental	8	7,34	5	9,80
41. Vallès Oriental	3	2,75	3	5,88
Catalunya	109	100,00	51	100,00
Andorra	1		1	
Total	110		52	

NOMBRE DE CENTRES PER TIPUS D'ENTITAT

Tipus d'entitat	Centres	% Centres/Total
01. Arxius històrics	31	28,18
02. Arxius municipals	29	26,36
03. Museus i col·leccionistes	10	9,09
04. Biblioteques	10	9,09
05. Cine-clubs i serveis públics	11	10,00
06. Arxius administratius	4	3,64
07. Centres i instituts d'estudis	6	5,45
08. Fundacions	4	3,64
09. Productores	3	2,73
10. Arxiu d'Àudio-visuals-Filmoteca / Arxiu de Produccions de la Generalitat	2	1,82
Total	110	100,00

NOMBRE DE DOCUMENTS, PEL·LÍCULES I VÍDEOS

Documents	Nombre de Documents	Films	Nombre de Films	Vídeos	Nombre de Vídeos
Libres	25.124	Films en 8 mm	217	U-Matic	238
Cartells	4.498	Films en Súper 8	458	Beta	1.110
Programes	3.323	Films en 9 i mig	181	VHS	15.142
Publicacions	4.830	Films en 16 mm	857	D'altres tipus de vídeo	24
Recull de Premsa	20.000	Films en 35 mm	1.118		
Fotografies	130.614	D'altres tipus de films	48		
Aparells	9.356				
D'altres documents	669				
Total Documents	198.414	Total Films	2.879	Total Vídeos	16.514

TIPUS DE PATRIMONIS I NOMBRE D'ENTITATS

Tipus de patrimoni que tenen:	Films	Videos	Nombre	% s/ Total
Documents				
☒ Sí	☒ Sí	☒ Sí	17	15,45
Tenen tots tres tipus de patrimoni àudio-visual			17	15,45
☒ Sí	☒ Sí	☐ No	6	5,45
☒ Sí	☐ No	☒ Sí	12	10,91
☐ No	☒ Sí	☒ Sí	11	10,00
Tenen dos dels tres tipus de patrimoni àudio-visual			29	26,36
☒ Sí	☐ No	☐ No	17	15,45
☐ No	☒ Sí	☐ No	5	4,55
☐ No	☐ No	☒ Sí	22	20,00
Tenen un dels tres tipus de patrimoni àudio-visual			44	40,00
☐ No	☐ No	☐ No	20	18,18
No tenen cap tipus de patrimoni àudio-visual			20	18,18
TOTAL			110	100,00

TIPUS DE PATRIMONIS I NOMBRE D'ENTITATS

Tenen patrimoni	Documents	Films	Videos
En nombre definit	28	38	61
En nombre indefinit	24	0	1
Total sí	52	38	62
Total no	58	72	48
Total de respostes	110	110	110

Repassant les llistes d'adreces enviades, sabem perfectament que hi ha força centres que disposen de fons, cosa òbvia per altra banda. Una solució hauria estat anar-los-hi al darrera, insistir-hi, però ja podeu imaginar que aqueixa és una tasca que ens depassava, si bé només l'hem realitzada en casos comptats de Barcelona i Girona que ens semblava que per la seva importància patrimonial i representativa dins del sector corresponent no podien faltar (cas de Barcelona), i també pel fet que se celebraven les Jornades precisament en la seva ciutat (Girona). Ara bé, tot amb tot hem preferit recuperar els que puguem quan realitzem la segona i la tercera fase de l'enquesta (biblioteques i museus), afegint-hi una carta específica dient-los que "encara hi són a temps...". Aleshores també podrem ser més selectius i trucar a qui considerem que mereix el nostre interès pel patrimoni que intuïm que conserven.

No voldríem ara, però, fer una relació de les entitats que considerem que paga la pena de tenir en compte, per allò de no senyalar i pel que acabem de manifestar, però sí que n'hi ha que representen, i a voltes pràcticament monopolitzen, un sector concret del món del cinema, encara que sigui minoritari, raó de més que ens obligarà a posar-nos-hi en contacte al seu moment.

En base a l'enviament que vam fer, és lògic que els qui més han contestat hagin estat els *arxius* (històrics, municipals i administratius), per bé que tampoc ens han contestat molts dels que es troben en una situació semblant als que ens han enviat els seus papers. Ens ha sorprès que els centres d'estudis hagin estat una mica gasius a l'hora de contestar, i això que el cens complet dels existents a Catalunya formava part del gruix d'adreces enviades. En la segona o tercera tongada mirarem de recuperar tots els que puguem, ja que no voldríem deixar fora ningú que tingui, o que creiem que tingui, quelcom del nostre interès.

Fons documental

Voldríem dir, d'entrada, que ens pensem que no s'ha entès del tot bé l'apartat de l'enquesta "Fons documental", perquè sabem que hi ha moltes entitats que disposen de fons cinematogràfics en suport paper, o que sospitem que n'haurien de tenir per una lògica aplicada en casos semblants, i que ens diuen que no tenen res. O moltes, que sí que contesten l'apartat, però que ho simplifiquen tant que no acabes de saber ben bé què tenen, o no indiquen quantitats, o no aporten les dades extremes dels documents que relacionen. En algun moment vam estar temptats de telefonar i intentar de precisar un xic més, tant en casos de silenci incomprendible com d'ambigüitat palesa. Caldrà, doncs, introduir alguns matisos en la pròxima tongada d'enquestes per a què això no es torni a produir.

De tota manera, en aquest apartat sovint es donen arguments per a explicar l'estat en què es troba el fons, com ara: personal insuficient, la qual cosa obliga primer a atendre les necessitats diàries i les prioritats del centre abans d'altres seccions no gaire sol·licitades, una argumentació que va aparellada sempre amb la manca de temps, o a voltes d'espai, per donar a aquella secció personalitat pròpia i, doncs, promocionar-la convenientment.

Un altre argument que hem recollit és que són els mateixos usuaris els qui se les heuen amb allò no classificat, o no catalogat, o no buidat. En fi, explicacions o excuses prosaiques que tots coneixem i patim, però també –i això ha estat detectat en alguns casos– poc professionalisme o poca preparació per part de bibliotecàries i arxivers a l'hora de contestar l'enquesta; perquè veus clarament que no només l'han contestada d'una esgarrapada, això vol dir que no l'han

contestada bé, sinó que denotes mancances en el lèxic i deficiències en les dades bàsiques subministrades.

Dir que “tenim 24 vídeos” o “videus-1990-18 unitats” (*sic*) i no acompanyar-ho amb la llista detallada pot ser un exemple il·lustratiu d'entre els molts que podem aportar. Quan algú parla o escriu sobre temes que no coneix bé, ho detectes, i tots hi estem exposats. Com també detectes qui es troba més a gust en el suport paper però no sap navegar entre d'altres suports. Un cas curiós és el de qui guarda els vídeos en capses, i a mesura que es van omplint n'obre de noves. I a l'hora de facilitar la relació general, caixa per caixa, trobes claríssimament repeticions o entrades de peces iguals però amb lleugeres variacions en la denominació o amb abreujaments.

Deixem les anècdotes crítiques en aquest punt, tot i que sabem que no descobrirem res de l'altre món, si bé de vegades hom pensa: “Hi ha el que hi ha, i encara gràcies que hagin contestat.”

En el camp documental es donen a conèixer uns fons que considerem importants i que fan referència a documentació administrativa, sindical, contribució industrial de sales, recaptació d'impostos, aranzels, certificacions, registres, permisos, informes, inspeccions, etcètera, sobre indústries o comerços del món cinematogràfic, és a dir, l'aparell econòmic i de compliment legislatiu, reglamentari, de com funcionen les infraestructures que fan possible la producció i l'espectacle filmic en una localitat, en un país. És un fons documental divers importantíssim que prové d'ajuntaments, diputacions, la Generalitat, cambres de comerç i indústria, col·legis professionals, delegacions provincials de ministeris de l'Estat, i no només el de Cultura, governs civils, etcètera, i que sovint els historiadors o estudiosos no solen tenir en compte, i encara menys els crítics i els gacetillers del camp de l'espectacle. Ens satisfà, doncs, haver rebut algunes enquestes que n'informen, i al seu moment, quan classifiquem per temes tot el material que hem rebut, divulgarem llur existència.

Una conclusió que ja voldríem aportar en forma de recomanació és la conveniència que es publiquin díptrics, tríptics o guies explicatives de l'origen dels arxius i els fons que conserven. En aquest sentit voldríem destacar, d'entre els enviats, el model de l'Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí (de Provençals), publicat per l'Ajuntament de Barcelona, que descriu la història de l'arxiu, els diversos fons patrimonials que custodia, les activitats que realitza i les publicacions pròpies.

Això lliga amb una actitud que no estem segurs que abundi gaire, per allò que dèiem de la manca de temps i de personal. És la que els arxius (municipals, històrics), biblioteques, centres d'estudis, i altres organismes, surtin al carrer a contactar i a conquerir alhora gent que –en el nostre cas– ha portat cine-clubs, o ha fet cinema amateur, o ha regit alguna associació o agrupació de cineistes, o ha dirigit o és propietària d'alguna sala comercial, o ha tingut alguna empresa cinematogràfica del sector que sigui; i que, avui, tot el material d'aquestes agrupacions ha desaparegut i, aquesta gent no ha fet dipòsit o donació dels seus fons. Aital actitud faria que se salvessin molts fons i, també, moltes pel·lícules, com hi ha casos que ho certifiquen, perquè ara allò ja no interessa a qui ho conserva, o perquè als hereus encara els interessa menys o no saben què fer-ne. Abans de la dispersió, de la destrucció o de la venda, caldria que aqueixa actitud salvífica que mira fonamentalment de recuperar i preservar la història local “del que sia” representés el seu paper actiu d'intermediari present entre l'ahir i el demà.

Algunes enquestes ens han dit que el centre coneix gent del llogarret que va fer alguna cosa o va tenir allò altre de cinema, però res més. Cal passar a l'acció, si es pot, és clar, abans que

succeeixi –i acabo parlant d'un desastre– allò que va passar en una ciutat: que un foc fortuït va cremar unes dependències d'un local on, entre altres materials, hi havia una bona col·lecció de cartells publicitaris de films exhibits a la localitat.

Fons cinematogràfic

Sobre la variada i complexa problemàtica de localitzar, recuperar, catalogar, restaurar, protegir, conservar o preservar i exhibir o no films per part dels arxius que tenen competència i possibilitat tècnica de fer-ho correctament, ja en parlarà el company Antoni Giménez i Riba, conservador de l'Arxiu d'Àudio-Visuals de la Generalitat de Catalunya.¹⁰

Amb tot, no voldríem passar per alt unes paraules d'Alfonso del Amo y García, pronunciades en aquest mateix fòrum de Girona, el 1992, el text complet de la seva intervenció el trobarem en el volum de les Segones Jornades Antoni Varés: "Les filmoteques van néixer perquè la cinematografia havia canviat i el canvi deixava fora tot el cinema mut [...] Les filmoteques han evolucionat tecnològicament i en cadascuna de les seves missions, fins a abastar ja la *investigació*, no només sobre les pròpies pel·lícules, sinó també sobre aspectes de la cinematografia pròpia o local o d'altres, i finalment la *publicació* [...] També els arxius que tenen imatges mòbils havien d'evolucionar: de només conservar s'ha de passar a difondre i a possibilitar la recerca, això a banda de recuperar el que els correspon del local, del país o a voltes de l'especialitat major que serveixen."

Una vegada més, doncs, i per persona tan autoritzada en aquest camp com és Alfonso del Amo, es posa l'accent en tres activitats complementàries de tota filmoteca i a les quals nosaltres ja ens hem referit en diversos apartats: la recerca, la publicació i l'àmbit local.

Sobre el local, no insistiré més, perquè ha quedat clar i català. Sobre la recerca, doncs és el que estem fent amb el nostre treball de camp: preguntar per saber què hi ha, on es troba i com es conserva. I sobre la publicació, doncs és el que volem fer quan hàgim acabat els tres trams de consulta.

Del segon aspecte, i a llum de les dades obtingudes, ja veiem que els fons filmics no són gaires, cosa lògica per altra banda, però el que s'haurà de destriar del conjunt aportat, pel que fa al patrimoni català, és el que són produccions locals, produccions amateurs, produccions independents, produccions institucionals i produccions comercials, deixant al marge les altres produccions que es conserven de procedència aliena.

Una vegada realitzada la tria estarem en condicions de passar a una nova classificació: la temàtica, no només pels ítems més obvis, sinó també prestant una especial atenció als films antics, especialment de l'època muda, perquè aquests són lògicament els que més ens interessa preservar i salvaguardar del deteriorament físic que sempre pateixen. Una solució per aquest cas és que un cop restaurats, es passin a suport videogràfic perquè puguin visionar-los els estudiosos o qualsevol persona interessada.

Del gruix de respostes sobre els fons filmics, voldríem fixar-nos en un problema que sovint s'esmenta: la manca de projectors adequats i la carència d'una sala condicionada on es puguin visionar. Això fa que en alguns casos es conservin pel·lícules que no s'han pogut veure encara. Quan més endavant comentem algunes enquestes, les que considerem de més interès per diversos conceptes, ja tornarà a aparèixer aquest i d'altres problemes.

A banda dels que han contestat, de les adreces enviades, queden alguns centres que intuïm que tenen pel·lícules i que, per tant, haurem de contactar més endavant. Però encara hi ha una altra feina que voldríem dibuixar servint-nos d'alguns exemples.

L'activitat exhibidora del Festival de Cinema i Televisió de Girona (sisena edició el 1994), de revisar autors gironins i de posar a competició films/vídeos recents, implica tocar moltes tecles d'arreu de la província; això vol dir anar fent un cens de cineistes, cineastes i videoastes locals de l'antigor a la modernor. Estaria bé, i molts ho agrairíem, que així com ja s'ha salvat i catalogat el fons filmic d'Antoni Varés, es fes el mateix amb el Grup de Girona, o amb el Kinema Grup o amb d'altres grups o persones que han fet, i que potser ja no fan, films gironins.

Sabem que la Càtedra Ferrater Mora, sota la direcció de Josep Maria Terricabras, treballa en la catalogació de la filmografia del filòsof català universal que va tenir a bé dipositar en aquesta instància universitària gironina. Esperem que quan estigui enllestida la feina es doni a conèixer en suport paper i es faci una exhibició dels seus films.

Un tercer exemple, també notori pel nom que el presideix: Josep Maria Folch i Torres. Resulta que la Fundació que du el seu nom, a Palau de Plegamans, "disposa d'una videoteca de les obres de teatre de l'insigne autor, d'un arxiu fotogràfic i cinematogràfic..." (notícia llegida al *Diari de Barcelona*, de 20 de juliol de 1991). Caldrà posar-s'hi en contacte.

L'Associació Popular dels Amics de la Cultura de Lloret de Mar, creada el 1979, va exhibir el dia de la seva presentació el film *Lobos de la Costa Brava*, realitzat l'any 1945 per l'odontòleg Ernest Adler, nascut a Bohèmia, però fill adoptiu de Lloret, on ha viscut i ha exercit la seva professió des de final dels anys vint. No sabem si encara és viu el Dr. Adler, no sabem si en va realitzar més, de pel·lícules, no sabem qui té aquesta. Però, quantes peces com la citada hi ha a Catalunya? Es feina nostra preguntar, i això farem, però també cal demanar des d'avui mateix col·laboració i tafaneig; que se'ns passin adreces, telèfons, contactes. Gràcies a la bestreta.

I acabem aquest apartat amb un exemple de més lluny, com molts que hi deu haver per aquest món de Déu i de diables. Resulta que a París hi havia, i confio que encara existeix, un anomenat Grup Català de Cinema – Club Sant Eloi (Joventut), comandat pel patriota Josep Iranzo, que durant anys va adquirir films catalans per a exhibir als seus socis, però també en feien, de pel·lícules. De què consta doncs aqueixa cinemateca? També hi escriurem, perquè d'allà on menys esperes a voltes sorgeixen perles, i no només de Manacor. I qui diu París, diu de terres alguereses, andorranes, balears, valencianes, rosselloneses...

Resta pendent de resoldre un punt fosc, o si més no cantellut i envitricollat, que suposo que ja comentarà l'amic Giménez. Es tracta d'aconseguir que Catalunya recuperi d'una vegada per totes la producció que durant la Generalitat republicana va realitzar Laya Films, firma adscrita al Comissariat de Propaganda del Departament de Cultura sota la direcció del figuerenc, ja traspasat, Jaume Miravittles. Una importantíssima i abundant producció de documentals que fou confiscada (com també fotografies, pintures i paperam) pels "guanyadors" de la Guerra Incivil i que es troba dipositada en la Filmoteca Espanyola. Una no-entesa política sobre aquest afer entre el Ministeri de Cultura i la Generalitat de Catalunya impedeix que avui allò nostre deixi de ser seu i qui avui vulgui veure i estudiar això no hagi de viatjar allí. Fins quan?

I acabo. Per què no aprofitem aquest fòrum i llencem una crida en favor del salvament del patrimoni filmic català, encara que la taca d'oli només s'estengui per les poblacions de la província de Girona? El Congrés de Cultura del Maresme, clausurat fa poc temps, també es va

ocupar de la problemàtica, i, si no anem errats, el Consell Comarcal que l'aixoplugava estava interessat a fer una crida semblant a la que nosaltres proposem. Pensem-hi.

Fons videogràfic

En el nostre treball sempre hem parlat bàsicament i fonamental de films, encara que subsidiàriament també hem de tenir en compte els vídeos, és clar. El que no hem volgut plantejar-nos és la situació a les televisions públiques, privades, municipals o de la mena que siguin, perquè en primera instància ens hem d'ocupar abans d'allò que corre perills o presenta més problemes, cosa que no succeeix tant en les televisions catalanes o a Catalunya, entre d'altres raons perquè són les mateixes televisions les que han tingut sempre cura de conservar allò que emeten, allò que enregistren, allò que adquireixen, allò que els arriba.

Les xifres que hem donat al principi ens diuen que, com era d'esperar, els fons videogràfics són majoria i van en augment arreu. És lògic i ja està bé que així sigui, i més hi anirà a mesura que les tecnologies punta s'estenguin i es democratitzin, com els CD-ROM, els videodiscs, els làserdiscs, els videoclips, etcètera.

Es produeixen vídeos de temàtica molt variada: des de l'Anoia en imatges, passant per l'autobiografia oral i visual del lingüista i editor mallorquí Francesc de Borja Moll, des dels cent dies de lluita dels treballadors de Santana Motor (Linares) fins a com viu el mosquit, l'escurçó i l'aranya. De tot i més. Això a banda dels vídeos que són còpies de seguretat de films, en especial dels de format pas estret o subestàndard, mesura que recomanem a ulls clucs, com ja hem dit i repetit debades.

Amb les llistes que ens han enviat haurem de fer el mateix que amb els films: destriar allò que és producció autòctona del que és producció aliena, i després classificar-los. Ens hem trobat amb una quota elevada de títols repetits, i això té una primera explicació pel que fa a vídeos d'aquí.

L'antic Programa de Difusió Àudio-Visual del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, ara central de préstec de l'Àrea de Recursos i Documentació del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, consta d'un fons videogràfic molt nodrit (722 títols), que augmenta sense aturar-se i que s'actualitza constantment, al que s'hi haurien d'afegir les produccions provinents d'altres departaments, com el d'Ensenyament, i d'una xarxa de distribució per Catalunya, constituïda per biblioteques o centres de recursos, a més del servei de préstec i consulta. Una bona part d'aquests títols es copien i es dipositen en biblioteques, centres d'estudis i arxius de moltíssims pobles de Catalunya. D'aquí que, a voltes, molts dels que han contestat es refereixin al seu fons a partir d'allò que els ha estat cedit per aqueixa central o per altres institucions públiques.

També s'ha de dir que la majoria dels fons es forneixen de material a la venda en videoclubs i quioscs i d'enregistraments de la televisió. I encara hi ha el magnífic i abundant fons educatiu dels Serveis de Cultura Popular, fundació privada, de Barcelona, molts dels títols del qual els hem trobat en força enquestes.

En fi, no hi fa res. Quan ho destriem tot ja sortirà a la llum convenientment.

Casos i coses d'alguns fons patrimonials

A banda dels comentaris puntuals que al llarg de la ponència hem fet d'alguns centres, ara voldríem parlar esquemàticament d'altres que, per les seves peculiaritats o pels fons que custodien, han merescut la nostra atenció, sense que això menyspreï o infravalori el que tenen les altres entitats que han acceptat contestar l'enquesta.

* De l'Arxiu Àudio-Visuals-Filmoteca de la Generalitat de Catalunya ja ens en parlarà llargament el seu conservador, Antoni Giménez, però aquí només voldríem donar-vos algunes dades que, per la seva contundència, ens diuen molt més que qualsevol explicació prèvia: emmagatzemen uns sis mil títols catalogats i en tenen dos mil més en procés de catalogació. Ens podríem estendre en detallar-los: de producció espanyola, de producció catalana, de producció estrangera, en co-producció o sense co-producció, més d'altres que encara no s'han identificat: per formats, per gèneres, per anys de producció, més els que tenen en suport nitrat i que encara no han estat passats a còpia de seguretat, i vídeos... Pel sol fet de ser el contenidor principal de films dels països, i el lloc on hi haurien d'anar a parar totes les pel·lícules que s'han fet i es faran a Catalunya, a banda d'altres que hi han anat a raure aneu a saber com i per què, aquesta institució s'erigeix per definició en la primera del patrimoni filmic de Catalunya.

* La Generalitat de Catalunya, amb tots els seus nombrosos departaments, a l'igual que tota institució pública, genera infinitat d'imatges i sons. Sortosament ha tocat l'hora de saber on són i què diuen o mostren, perquè dins la Comissió Interdepartamental de Mitjans Àudio-Visuals (CIMA), dependent de la Secretaria General Adjunta a Presidència, es va crear un programa de treball que ha donat lloc a un banc de dades que, a més, podrà ser consultable a partir del 1995, tant els sons (fonoteca), com les fotografies (fototeca) i els vídeos (videoteca). Són més de sis-cents vídeos, trenta mil fotografies i unes vuit-cents hores d'enregistraments els que tenen localitzats de la Generalitat d'ara (no de la republicana, és clar), i hi han treballat deu equips que han fet la captació d'imatge fixa i la catalogació, dos equips més per al vídeo i un equip per al so, més l'imprescindible coordinació interdepartamental que assegurarà que tots els materials AV que la Generalitat generi cada dia vagin a parar a aquest arxiu de la CIMA, que és obert a tothom que li interessi o el necessiti. Curt i ras: gràcies a aquesta lloable acció tenim ja cobert i controlat, per fi, el patrimoni àudio-visual de la Generalitat.

* L'anterior Programa de Difusió Àudio-Visual del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya s'ha convertit recentment en central de préstec, i s'ha integrat dins de l'Àrea de Recursos i Documentació del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana. Aquesta central disposa d'un catàleg de material àudio-visual, documents que es deixen gratuïtament a entitats culturals sense ànim de lucre i a institucions públiques, i és l'únic requisit fer-se soci usuari. El seu volum més notable i notori correspon a vídeos (722), però també presta discs compactes (83), cassetts (35) i llibres (8). Els seus continguts bàsics han estat sempre de caràcter educatiu o formatiu, en general, però ara dedicarà una major atenció a la difusió de la cultura popular i tradicional, cosa lògica i prou necessària.

* Les dues biblioteques de cinema, Delmiro de Caralt i Filmoteca de Catalunya, són els dos contenidors de fons documentals cinematogràfics més importants i nodrits de Catalunya.

La primera, que fou creada pel seu fundador el 1924, compta amb:

13.900 llibres i fullets

1.580 publicacions periòdiques

10.000 dossiers de premsa

45.000 fotografies

250 cartells

125 aparells de pre-cinema i cinema

206 programes de mà

una cinquantena de films en diferents formats

163 vídeos (inclosos els de la filmografia en 16 mm de Delmiro de Caralt, i aviat també la de 9,5 mm) i un llibre sobre la vida i l'obra (la biblioteca i la filmografia) del mecenes.

La segona, que té una quinzena d'anys d'existència, compta amb:

9.300 llibres i fullets

1.100 publicacions periòdiques

10.000 dossiers de premsa

20.000 fotografies

3.080 vídeos

* L'Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona conserva el que hauria d'haver estat i no fou mai Cinemateca Municipal, amb 9 bobines dels anys 1915-1930 (quasi quatre hores de projecció), 95 títols de pel·lícules dels anys 1921-1969, la majoria documentals, i una quinzena de premis Ciutat de Barcelona de Cinematografia i, finalment, una petita secció amb 7 pel·lícules en S-8 mm, corresponents a sengles exposicions celebrades a Ca l'Ardiaca, de final dels setanta a principi dels vuitanta.

A banda d'aquest material històric, una bona part del qual és d'una vàlua documental –més que cinematogràfica– indiscutible, la Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona controla 233 vídeos de producció pròpia per als seus diversos serveis ciutadans.

Si a aquests dos fons hi sumem les produccions realitzades durant l'Olimpíada i els Jocs Olímpics de Barcelona del 1992, resulta que l'Ajuntament de Barcelona disposa d'un volum de material àudio-visual que es troba dispers, que convindria de reunir en un únic arxiu i donar-li una personalitat pròpia, perquè ara es troba repartit entre l'Arxiu Fotogràfic, la Biblioteca General i la Gerència d'Imatge.

El primer *Catàleg de vídeos de l'Ajuntament de Barcelona* data del 1990. Per això, convindria reeditar-lo, tot posant-lo al dia i incloent-hi tots els fons, àdhuc els vídeos còpia de les pel·lícules, a partir del *Catàleg d'Imatge Mòbil* informàtic que existeix dins del Banc d'Imatge Municipal (BIMA).

* Que l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a Barcelona, que depèn del Ministeri de Cultura de l'Estat, ens digui que no tenen res de res, ens deixa perplexos. Per què? Doncs perquè sabem que l'antic fons dels sindicats franquistes els va ser transferit, i hi havia abundant paperam cinematogràfic; que després el portessin a Cervera no justifica el *nonis*; vol dir que allí el tenen,

que res no en sabem de llur existència física i, és clar, que mai li han posat les mans damunt, i a fe de Déu que deu ser voluminós! Caldrà tornar a reblar-hi el clau.

* El cas de la Fonoteca de Catalunya, a Barcelona, que depèn de la Biblioteca de Catalunya, o sigui, del Departament de Cultura, és simptomàtic dels dèficits en política d'AV catalana, si és que n'hi ha una de global, cosa que nosaltres no creiem, i, si existeix, la desconeixem en tots els seus plecs i replecs. La primera sorpresa que vam tenir va ser quan vam assabentar-nos que aquests més de sis mil vídeos que han rebut provinents del Dipòsit Legal a Catalunya, i que lògicament augmenta cada dia, es troba en el si de la Fonoteca, i no s'ha creat el seu contenidor específic amb personalitat pròpia i projecció pública: la Videoteca de Catalunya. Quan la vam visitar ens vam endur la segona sorpresa: allò els ha estat transferit, i l'escàs personal que en té cura coneix i domina els suports fonogràfics, però desconeix els requeriments del videogràfic i, a tot estirar treballen, quan poden i a estones, en el seu inventari; això vol dir que no s'ha fet la catalogació i menys encara el buidat.

Si l'Arxiu de la CIMA s'ocupa de les produccions fono-foto-videogràfiques de la Generalitat, si l'arxiu de La Campana s'ocupa del suport filmic, no semblaria lògic que la Fonoteca (millor la Videoteca, o un Departament d'AV de la Biblioteca de Catalunya) s'ocupés del suport videogràfic i dels nous d'imatge mòbil que vagin sortint i els arribi via DL?

* La producció de l'Institut del Cinema Català, s'ha realitzat a partir de llur fundació a final del 1975, i ha quedat definitivament preservada per al futur amb la creació, fa un parell d'anys de la fundació privada Institut del Cinema Català, que conserva i a voltes comercialitza imatges, cataloga i buida els 63 números de la sèrie *Noticiari de Barcelona*, els 18 números de la sèrie que es rodà a continuació *Notícia de Catalunya*, més una vintena de reportatges i documentals realitzats sobre la ciutat comtal o sobre temes i aspectes del principat.

A banda d'aquest patrimoni filmic en 35 mm, valuósíssim documental i històricament parlant, la FICC publica dues col·leccions de llibres: una, d'estudis econòmics sobre la cinematografia catalana, a cura de Carles José i Solsona (5 volums), i l'intitulada "Orpheu", sobre temes d'historiografia del cinema català o a Catalunya (3 volums), més el llibre de les Primeres Converses de Cinema a Catalunya del 1981, que organitzà i promogué l'ICC, SA.

Pel que fa a l'Institut del Cinema Català, SA, avui una productora de programes de televisió o de films i sèries per a la televisió, el seu patrimoni consta de dues menes de materials: els films i vídeos que ha produït o coproduït (13 títols) i, molt més important encara des de la perspectiva documental històrica, una seixantena de cintes en 16 mm, la majoria anònimes corresponents a esdeveniments polítics, socials, sindicals, culturals o d'altres ocorreguts a Catalunya durant els anys pre i post del traspàs del cabdill Franco.

Tant la Fundació com la Societat Anònima voldrien fer-ne els corresponents buidats a fons, però la manca de recursos, no cap més altra raó, ha fet que això encara avui no s'hagi pogut acarar. Tot i això, sí que disposa d'un inventari complet i d'una catalogació força correcta i útil, però no ens podem quedar contents només amb això.

* Les variades i diverses vicissituds per les quals ha travessat la Federació Catalana de Cine-Clubs, amb seu a Barcelona, durant els últims quinze anys han afectat, com sempre passa, el seu patrimoni. Local social propi, espai i mobiliari adequats, personal capacitada i fix, economia

migradíssima, continuïtat del projecte, etcètera, han fet que avui no disposi d'una cinemateca amb cara-i-ulls, abundant (compta amb 240 films en diferents formats i 30 vídeos), adient i representativa, i que el seu fons documental no contingui tots els programes i historials dels cine-clubs, cine-fòrums i d'altres clients naturals.

I aquí, com sol passar en el camp comercial, els clients de la FCCC tampoc tenen l'hàbit d'enviar el que fan, el que publiquen; per tant, hauria de ser l'entitat la que anés darrere dels seus clients, cosa que permetria el dia de demà disposar d'un arxiu ben nodrit d'activitats cinematogràfiques realitzades en el camp cultural arreu de Catalunya. I com sol passar, a la FCCC tampoc hi ha temps ni personal suficient per a tenir aquests documents ben classificats i catalogats, incloent-hi guies publicitàries (unes mil cinc-centes), cartells de films (prop de sis-cents), etcètera.

* Que la Fundació de l'Arxiu Històric de la Confederació Sindical de les Comissions Obreres Nacionals de Catalunya (CONC) conservi pel·lícules (una dotzena) i vídeos propis (una dotzena) propis, la majoria importants històricament, no hauria d'estranyar ningú.

El que ens preguntem és: on són els de la UGT i els de la CNT? Perquè a fe de Déu que en van produir i en van distribuir i, sense anar més lluny, el Sindicat d'Espectacles de la CNT tenia una secció activa que en feia i n'exhibia, de documents AV igualment importants.

* Quan classifiquem els films/vídeos per temes, ens anirà molt bé saber el que, per exemple, ens proporciona la Fundació Roca Galès de Barcelona, dedicada exclusivament a produir obres de caràcter ecològic (una dotzena de vídeos).

* Temàticament, també tenim l'Associació Cultural Cavall Fort - Drac Màgic - Rialles, de Barcelona, pel que fa a films/vídeos per a la mainada/juventut, amb títols comercials doblats al català i algun d'origen català, una entitat pionera i única al seu terreny i que malda per fer present aquest cinema arreu de les pantalles del país, tot i les poques facilitats que els comerciants demostren a l'hora d'adreçar-se als menuts en la seva llengua i amb temes pensats per a ells.

* L'Autoritat Portuària de Barcelona, Port de Barcelona, conserva milers de fotografies històriques (més de trenta mil!), 32 films en pas estàndard, 14 bobines sense identificar i algunes cintes magnetofòniques. Una grata sorpresa.

* El Centre Promotor de la Imatge, SA, de Barcelona, ens diu el que han produït en film (sis títols) i en vídeo (un títol de 14 episodis). Això és el que hauríem de saber de totes les productores de Catalunya, tant si encara perviuen com no. S'adonen de la tasca que ens espera?

* Modèlic el tríptic informatiu de l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera, entitat que diu que té fons documental cinematogràfic de la vila però de cap més altre poble de la comarca, i que el que té arriba als anys cinquanta, perquè després ja no es recollí res, ni ara tampoc. No disposen de cap catàleg, inventari o índex, per manca de temps, però aporta un llarg article sobre la història del cinema a Cervera fins al 1920, treball monogràfic que hauria de fer-se a cada llogarret. En aquest mateix sentit, ens ha arribat un llibret de l'Associació Cultural de Granollers,

que parla d'aquest cine-club i de la història del cinema a Granollers, i un llibre sobre el cinema amateur al Prat de Llobregat, magnífic d'informació i edició.

* Importantíssim és el fons documental que conserva l'Arxiu Històric de Girona, provinent de la Delegación Provincial, de la Delegación Nacional de Propaganda (1942-1951) i de la Delegación de Información y Turismo (1951-1985), documentació que permet resseguir totes les projeccions que hi ha hagut a la ciutat durant aquests anys, a més d'aspectes com el control de qualificacions i la censura. Qui s'anima i s'hi posa?

* Cal felicitar el Centre d'imatge i comunicació audiovisuals de la Universitat de Girona, pel seu catàleg de la videoteca de produccions pròpies, no només perquè produeixen recollint tot el que fan de caire acadèmic, sinó perquè tenen editat un catàleg molt útil, pràctic i amb les dades essencials. Tant de bo que tothom que disposi de documents que s'ho valen faci com a mínim una feina així, pensant en l'usuari i de cara a llur divulgació, més enllà del propi centre. Confiam que ben aviat acabin de catalogar i buidar el fons filmic de Josep Ferrater i Mora, i s'engreixi així el catàleg amb un material tan interessant cinematogràficament parlant com important pel qui el va realitzar.

* També volem lloar el catàleg de l'Arxiu d'Imatges de l'Ajuntament de Girona, que supera l'anterior en el nombre de dades informatives de cada títol. Un altre model, doncs, a tenir en compte. Llàstima que molts arxius no facin el seu o no se'ls hagi ocorregut de fer-lo, o no el puguin fer quan tenen un fons interessant. També hem de remarcar la feina feta de catalogació i buidat amb la filmografia completa del gran cineista gironí Antoni Varés, amb l'edició corresponent a cura de la seva filla Albina Varés i de l'arxiver municipal Joan Boadas. Això també s'hauria d'estendre a tots els cineastes i cineistes catalans amb obra closa, com ja s'ha fet o s'està fent amb Delmiro de Caralt, Joan Pruna, Enric Fité, Francesc Rovira-Beleta, La Gente Joven del Cine Amateur (veure les poques monografies citades més amunt).

* A l'Escala, l'Arxiu Municipal ens va sorprendre pel que va fer en el camp fotogràfic, però també perquè s'ha preocupat de la vida cinematogràfica de la vila: guarden films i vídeos de temàtica local en quantitat i d'interès.

* A Malgrat de Mar, l'Arxiu Municipal ha sortit al carrer i, a banda del que els ha arribat i de la televisió local (TVM), s'ha apropat a la gent de la vila que ha estat o està implicada en el camp cinematogràfic. D'aquí que es trobi en un procés de recollida, classificació i catalogació del que ja comença a adquirir una certa importància dins el propi arxiu.

* Els arxius municipals de Palamós i de Rubí ens diuen que quasi no en tenen, però en canvi es van posar en contacte voluntàriament amb cineistes i videoastes locals i amb els cine-clubs que havien existit. I tot plegat ha fet que ens facilitessin unes bones llistes de films i vídeos de temàtiques locals o referides a Catalunya realitzats per Josep Casas, Enric Sabater, Reinaldo i Francesc Serrat (Palamós) i Silvestre Torra (Rubí). Aquesta actitud d'anar als caus és la que voldríem que s'estengués arreu: hom no té, però sí que sap qui té, i posa en relació amb qui vol saber o voldria veure.

* Remarcable és el cas de l'Arxiu Nacional de Catalunya, en ple trasllat a Sant Cugat del Vallès, on hi han anat a parar rotlles de pel·lícules (una cinquantena), acabades o fragments, a voltes sense títol, molts cops un material de difícil identificació i buidat, però d'interès documental indiscutible, que forma part de llegats o fons i que, per manca d'aparells de projecció, alguns no s'han pogut visionar. Per això convindria passar-los a vídeo per al seu estudi i per a preservar allò que molt probablement siguin peces úniques.

* Els casos dels arxius municipals de Palafrugell, de Salt i de Sant Cugat del Vallès podrien ser aplicats a molts d'altres, perquè ens informen dels títols dels films i dels vídeos de tema local que conserven, procedents d'empreses o de cineistes de les respectives viles. Ara no es tracta de fer-ne una valoració quantitativa (92 títols), sinó del fet qualitatiu, d'allò que parla d'ells o s'hi refereix, i que es troba sa i estalvi.

* Un altre exemple a tenir en compte: tot, absolutament tot el material del Cercle Cultural Colomenc, de Santa Coloma de Farners, es troba dipositat a l'Arxiu Històric Comarcal de la ciutat, del 1951 al 1984, o sia, té els seus trenta-tres anys d'existència: paperam administratiu, econòmic, programació (cinemes Fèmina i Catalunya), publicitat, contractes, llibres de registre, rebuts, comprovants, impostos, cèdules, contribucions, etcètera. Si tothom fes això, què fàcil seria estudiar i fer bona història sense deixar-se res per abordar convenientment!

* És interessant el cas de l'Arxiu Galo, de Santa Coloma de Queralt, que a banda del seu fons manté una estreta relació amb cineistes i patriotes locals que es preocupen d'arreplegar tot el que fa referència a la seva vila, vingui en el suport que vingui, i així ens donen referències de producció individual, com segur n'hi deu haver en molts altres indrets de Catalunya.

* I finalment el Cine-Club de Valls, un històric del sector i exemplar pel que fa a crear un fons documental fet amb els anys, de llibres i revistes. Tant de bo els cine-clubs de Catalunya hagin preservat els seus fons i, quan esdevingui el dia de tancar portes i finestres, els dipositin on pertoca a la vila, o a la zona on han desenvolupat la seva activitat cultural. Valls, per altra banda, palesa en el conjunt de les respostes que hem rebut (Biblioteca Popular i Arxiu Municipal) interès, cura i estima pels seus patrimonis, i hom ja voldria veure-ho calcat en d'altres viles del Principat.

ANNEX

Cronologia pro patrimoni foto-cinematogràfic a Catalunya

M'ha semblat que podria ser interessant fer aquesta aportació a les Jornades Antoni Varés, per veure com ha evolucionat la preocupació pel patrimoni fotogràfic i cinematogràfic a Catalunya, encara que *només* de principi dels anys setanta, per l'estreta relació que ambdós han tingut. No cal dir que, com en tota cronologia, es poden haver comès errors o absències; me n'excuso de bell antuvi, i confio que d'altres informacions que se'm puguin subministrar, o que un servidor vagi descobrint en el curs de la recerca patrimonial sobre la imatge a Catalunya, la millori i completi substancialment.

Fotografia

- 1979 Idea d'organitzar unes jornades de cara al *Llibre Blanc de la Fotografia a Catalunya*
- 1980 Jornades Catalanes de Fotografia (Fundació Miró, Barcelona)
- 1981 Publicació del dossier de les Jornades. Conclusions més importants de caire patrimonial:
- * Proposta de creació de la Fototeca de Catalunya, no d'*una*, sinó de *la*, tot i aprofitant-ne alguna ja existent i, tot seguit, potenciar-la en el sentit que sigui la institució centralitzadora d'imatges fotogràfiques a Catalunya
  - * Necessitat de fer inventari dels arxius fotogràfics existents a Catalunya
  - * Creació d'un banc de dades, que uneixi els diferents i esparssos arxius, tot informant alhora l'usuari dels fons conservats i/o disponibles
  - * Recuperació, salvament, tractament, etcètera, de fons històrics i/o notables (particulars o no) de cara al nostre patrimoni.
  - * Creació del Museu de la Fotografia de Catalunya; podria servir de base la Secció de Fotografia del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Terrassa, assentada a partir de l'exposició *150 anys de fotografia* (vegeu *Cinematografia*, 1984)
- 1982 Neix la Primavera Fotogràfica arreu de Catalunya, de caràcter biennal i auspiciada per la Generalitat, on sovint es tracten temes patrimonials i d'infraestructura.
- 1990 Primeres Jornades Antoni Varés sobre *La imatge i la recerca històrica* (Ajuntament de Girona)
- [1991 La Universidad Complutense de Madrid presenta en la cloenda d'un curs d'estiu a El Escorial un manifest que diu que "se considera imprescindible la creació de una colecció nacional de fotografia." És a dir, allò que deu anys abans, el 1981, ja dèiem nosaltres aquí, però aplicant-hi el concepte "nacional" a Catalunya (punt 1).

- 1992 Segones Jornades Antoni Varés sobre *La imatge i la recerca històrica* (Ajuntament de Girona). Aquestes Jornades s'erigeixen en el fòrum més important de que disposa Catalunya per a l'estudi, la reflexió, la recerca, la vindicació i etcètera de/sobre les imatges fixes i mòbils a/de Catalunya
- 1993 Cicle de conferències *El patrimoni fotogràfic a les col·leccions públiques* (Fundació La Caixa, Barcelona)
- 1994 (Maratoniana) Jornada sobre el Patrimoni fotogràfic a Catalunya (Direcció General de Promoció Cultural, Generalitat de Catalunya), de bell nou torna a sortir el tema del *Llibre Blanc* com element aglutinador i fita a assolir, punt principal que ens remunta al 1979. També voldríem recordar i destacar dues recomanacions que s'hi feren a l'hora de les conclusions, perquè coincideixen fil per randa amb les que, en el camp del cinema a Catalunya, es venen reclamant sobre pedra picada o damunt de ferro fred: la primera, expressada per Daniel Giralt-Miracle, fa referència a la conveniència de crear una mena de Consell General de la Fotografia, que coordini tota la política general d'actuació en matèria de patrimoni fotogràfic; la segona, manifestada per Ramon Alberch, fa referència a la conveniència de crear una mena de centre especialitzat d'abast català que coordini i es dediqui a la recerca sobre fotografia. Doncs això mateix: *mutatis, mutandis*, un Centre d'Estudis i Recerques Cinematogràfiques de Catalunya, per exemple.
- 1994 Terceres Jornades Antoni Varés sobre *La imatge i la recerca històrica* (Ajuntament de Girona; vegeu 1990, 1992)

Cinematografia

- 1976- 1977 Congrés de Cultura Catalana on, tot sigui dit de passada, la fotografia no va tenir àmbit propi i es va silenciar. El sector cinematogràfic publica dos catàlegs de films disponibles parlats-retolats en català (1976, 1977), el *Projecte de Resolucions de l'Àmbit Cinema* i el *Manifest per una Cinematografia Nacional Catalana al Servei del Poble dels Països Catalans*
- 1977 Tomàs Mallol posa definitivament en marxa el seu Museu de Cinema (Torroella de Fluvià, Girona)
- 1978 Presentació del Front de Cinema Català (Barcelona)
- 1978- 1979 Jornades de Cinema Català (XX Setmana Internacional de Cinema de Barcelona. Publicació de documents previs, memoràndum i document final
- 1980 Publicació de l'opuscle *Política i acció cultural cinematogràfica catalana* (Institut del Cinema Català)

- 1980- 1981 Primeres Converses de Cinema a Catalunya (Institut del Cinema Català). Publicació de les ponències i conclusions
- 1981 Creació del Servei de Cinematografia (Direcció General d'Activitats Artístiques i Literàries, Generalitat de Catalunya)
- 1983 Publicació del *Catàleg de films disponibles parlats o retolats en català 1992* (Generalitat de Catalunya)
- 1984 Inauguració de les exposicions de presentació del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Terrassa, d'entre les quals la de fotografia (vegeu Fotografia, 1981) i de cinematografia, que des de llavors no han deixat d'augmentar llurs fons patrimonials
- 1984- 1987 Publicació de 4 volums de *Cinematògraf. Història de la Catalunya Cinematogràfica* (Annals de la Federació Catalana de Cine-Clubs)
- 1985 Lliurament per l'Institut del Cinema Català de l'avantprojecte de creació de l'Ens Autònom del Cinema Català al Departament de Cultura de la Generalitat (No va prosperar...)
- 1988 Publicació del *Catàleg de films disponibles parlats o retolats en català 1987* (Generalitat de Catalunya)
- 1989 Inauguració de les instal·lacions de l'Arxiu d'Àudio- Visuals - Filmoteca de Catalunya (La Campana, Barcelona)
- 1990 Neix COCICA (Compilació Cinematogràfica Catalana), reconversió de l'antiga COCICA (Col·lecció Cinematogràfica Catalana), que es presenta amb un curs sobre recuperació, identificació, conservació i restauració del patrimoni cinematogràfic (Barcelona)
- 1991 Proposta parlamentària d'IC de creació d'un Arxiu Nacional de l'imatge i el So. (Tampoc no va prosperar...)
- 1991 Inauguració de la nova seu social de la Biblioteca de Cinema Delmiro de Caralt (Barcelona)
- 1992 Primeres Jornades sobre Recerques Cinematogràfiques (Societat Catalana de Comunicació, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona). Publicació (1993) de *Cinematògraf* (2a època, núm. 1): *La historiografia cinematogràfica a Catalunya*
- 1993 Primeres Jornades sobre l'estat de recuperació i conservació cinematogràfica als PP.CC. i a l'antiga Corona d'Aragó (Universitat Catalana d'Estiu, Prada de Conflent). Manifest: "Crida per al salvament de la memòria àudio- visual en l'àmbit de la cultura catalana"

- 1994 Segones Jornades sobre Recerques Cinematogràfiques (SCC/IEC, Barcelona). Publicació de *Cinematògraf* (2ª època, núm. 2): *Infraestructures industrials del cinema a Catalunya*
- 1994 Neix el Club del Col·leccionista Cinematogràfic aixoplugat per la Federació Catalana de Cine-Clubs (Barcelona)
- 1995 Jornades sobre el patrimoni cinematogràfic a Catalunya (Fundació Institut del Cinema Català / Institut Municipal d'Història de Barcelona / Associació d'Arxivers de Catalunya)
- 1995- 1996 CENTENARI DEL CINEMA

(Vegeu les notes bibliogràfiques a la nostra ponència, algunes de les quals haurien de figurar també en aquest assaig de cronologia.)

NOTES

1. Vegeu la col·lecció *Guies, Inventaris, Catàlegs*, del Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, amb sis volums de *Guies d'Arxius Històrics de Catalunya* i el volum de *Guia dels Centres d'Estudis de Catalunya*, publicats a partir del 1982.
2. Vegeu "El patrimoni biblio-hemerogràfic i documental dels àudio-visuals a Catalunya. El cinema", a *Treballs de Comunicació*, núm. 2, juny del 1992, pp. 19-24.
3. Vegeu "A manera de conclusions", per Joaquim Romaguera i Ramió, comissari de les Primeres Jornades, a *Cinematògraf*, 2ª època, núm. 1, pp. 397-400, Societat Catalana de Comunicació, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1993, volum que recull els treballs presentats a les Primeres Jornades sobre Recerques Cinematogràfiques dedicades a *La historiografia cinematogràfica a Catalunya*.
4. Vegeu el nostre article "El cinema català vist també des d'una *altra* perspectiva: la local", a *Revista de Catalunya*, núm. 64, Barcelona, juny del 1992, pp. 106-115.
5. Vegeu "Els llibres enterrats", "L'exasperant necessitat de repetir-se" i "Ara els arxius de Moscou", sempre a *l'Avui*, 31.12.1985, 1.2.1991 i 10.9.1991, respectivament.
6. Vegeu el llibret *L'arxiu d'imatges. Propostes de classificació i conservació*, de Ramon Alberch, Pere Freixas i Emili Massanes, Servei de Museus, Direcció General de Patrimoni Artístic, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1988 (creiem que hi ha una reedició del 1992). Tracta la conservació de films, de documents sonors, d'objectes de museus, de vídeos i, fonamentalment, de fotografies, però també de la seva classificació, catalogació i buidat. Sembla que els seus autors voldrien posar al dia alguns capítols si es torna a reeditar, cosa que aniria bé i farien molt ben fet, perquè és una obra pionera a ca nostra sobre la matèria i perquè han passat anys, han passat coses sobre el particular, i perquè tots ells en saben molt més de tot això.
7. Comisión do Patrimonio Histórico, Consello da Cultura Galega, Santiago de Compostela, 1990.
8. Centro Galego de Artes da Imaxe (CGAI), A Coruña, 1992.

9. Per una acumulació d'adreces, procedents de diverses instàncies, es van enviar 25 enquestes a centres d'aquestes zones d'expressió catalana. L'àmbit geogràfic del nostre treball de camp, com és lògic i per ara, es centra en el Principat. D'aquestes que es van "colar" només van contestar els Arxius Nacionals d'Andorra, que depenen del Ministeri d'Afers Socials i Cultura del Govern d'Andorra, i el seu contingut no s'ha tingut en compte, però sí que volem informar del que tenen: 466 vídeos d'entre 1969 i 1994, 21 dels quals de tema local, però la resta són enregistraments de televisions catalanes, espanyoles i franceses, i 4 films d'entre 1960 i 1969 referits a temes locals. Res no d'uen de fons documentals.
10. De tota manera, per als interessats en aquesta problemàtica, els facilitem una relació de treballs i llibres que els poden ajudar a endinsar-s'hi i, potser, fins i tot a acabar d'especialitzar-se, cosa que per altra banda no s'aconseguirà mai del tot si aquestes lectures no van acompanyades de la pràctica corresponent.
- * *Protecció i conservació de l'obra cinematogràfica*, ed., a cura de Ramon Espelt, Col·legi de Directors de Cinema de Catalunya, Barcelona, 1988. Parla del film com a un bé fràgil, tracta el problema del nitrat, el color, les bandes sonores, la restauració, les cinemateques, la protecció, els drets d'autor, la televisió (que destrossa el cinema) i les noves tecnologies.
- * *Memoria de actividades 1989-1990. Aula de Cine*, núm 6, Universidade de Santiago de Compostela, 1990, amb articles de Miguel Marías ("Funciones de una filmoteca", pp. 153-174), Maria Dolors Devesa ("Un centro de documentación cinematográfico: procedimientos y resultados", pp. 174-190) i Medardo Amor ("Aspectos de la recuperación cinematográfica", pp. 190-204).
- * *Archivos de la Filmoteca. Revista de estudios históricos sobre la imagen*, núm. 8, Ediciones Filmoteca de la Generalitat Valenciana/IVAECM, València, desembre del 1990 - febrer del 1991, amb articles d'Eileen Bowser ("Algunos principios sobre la restauración de films", pp. 33-35) i Peter Delpent ("Qué hacer con un film cuando sólo tenemos fragmentos...", pp. 36-38).
- * *Cultura*, núm. 24, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, juny del 1991, amb articles d'Antoni Kirchner i Masdeu ("Filmoteca: ¿preservar o exhibir?", pp. 58-59) i Antoni Giménez i Riba ("Dorotea, un exemple de la filmografia perduda", pp. 60-63).
- * *Los archivos cinematográficos*, de Raymond Borde, Ediciones Filmoteca de la Generalitat Valenciana/IVAECM, València, 1991.
- * *La imagen rescatada (Recuperación, conservación y restauración del patrimonio cinematográfico)*, ed. a cura de Joan Álvarez, Alfonso del Amo, Àurea Ortiz, María Jesús Piqueras i Immaculada Trull, Ediciones Filmoteca de la Generalitat Valenciana/IVAECM, València, 1991.